

Міністерство освіти і науки України
Карпатський національний університет імені Василя Стефаника

Економічний факультет
Кафедра обліку і оподаткування

КВАЛІФІКАЦІЙНА РОБОТА
на здобуття другого (магістерського) рівня вищої освіти
ОБЛІК І КОНТРОЛЬ АМОРТИЗАЦІЇ НЕОБОРОТНИХ АКТИВІВ

виконала:
студентка спеціальності
071 «Облік і оподаткування»
Обідняк Надія Романівна

науковий керівник:
к. е. н., доцент кафедри обліку і
оподаткування
Шкроміда Віталій Васильович

рецензент:
к. е. н., доцент кафедри фінансів
Плець Іван Іванович

Івано-Франківськ

2025р

ЗМІСТ

ПЕРЕЛІК УМОВНИХ ПОЗНАЧЕНЬ.....	3
ВСТУП.....	4
РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ ОБЛІКУ І КОНТРОЛЮ АМОРТИЗАЦІЇ НЕОБОРОТНИХ АКТИВІВ.....	8
1.1. Економічна сутність і значення амортизації необоротних активів підприємства.....	8
1.2. Концептуальні підходи до нарахування і контролю амортизації необоротних активів в бухгалтерському обліку.....	14
1.3. Нормативно-правове регулювання обліку і контролю амортизації необоротних активів підприємства.....	21
Висновки до розділу 1.....	25
РОЗДІЛ 2. ОРГАНІЗАЦІЯ І МЕТОДИКА ОБЛІКУ ТА КОНТРОЛЮ НЕОБОРОТНИХ АКТИВІВ І ЇХ АМОРТИЗАЦІЇ У КП «КОМУНГОСП»..	27
2.1. Організація обліку необоротних активів підприємства та нарахування їх амортизації.....	27
2.2. Синтетичний і аналітичний облік амортизації необоротних активів підприємства КП «Комунгосп».....	35
2.3. Організація та методика внутрішнього контролю за наявністю, використанням та амортизацією необоротних активів.....	40
Висновки до розділу 2.....	44
РОЗДІЛ 3. АНАЛІЗ НЕОБОРОТНИХ АКТИВІВ ТА УДОСКОНАЛЕННЯ ОБЛІКУ І КОНТРОЛЮ ЇХ АМОРТИЗАЦІЇ У КП «КОМУНГОСП».....	46
3.1. Аналіз необоротних активів та їх амортизації у контексті контрольних заходів.....	46
3.2. Шляхи вдосконалення обліку та внутрішнього контролю амортизації необоротних активів підприємства.....	50
3.3. Напрями удосконалення обліково-інформаційної системи підприємства за результатами внутрішнього контролю амортизації необоротних активів.....	55
Висновки до розділу 3.....	58
ВИСНОВКИ.....	61
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ.....	64

ПЕРЕЛІК УМОВНИХ ПОЗНАЧЕНЬ

ERP – Enterprise Resource Planning (система планування ресурсів підприємства)

IAS – International Accounting Standards (Міжнародні стандарти бухгалтерського обліку)

KPI - Key Performance Indicators (ключові показники ефективності)

KPMG – Klynveld Peat Marwick Goerdeler

PwC – PricewaterhouseCoopers

IT – інформаційні технології

КВЕД – класифікація видів економічної діяльності

КЗпП – Кодекс законів про працю

КП – комунальне підприємство

МСФЗ – міжнародні стандарти фінансової звітності

ОЗ – основні засоби

П(С)БО – положення (стандарти) бухгалтерського обліку

ПКУ – Податковий кодекс України

ВСТУП

Актуальність теми дослідження. В поточних умовах розвитку економіки нашої держави та вітчизняних суб'єктів господарювання оцінку діяльності підприємства найбільш доцільно проводити за ефективністю управління його активами. За умови удосконалення фінансового менеджменту, що стосується управління активами, підприємства можуть виходити на новий рівень виробництва, досягати більшої фінансової стійкості, що в підсумку призведе до покращення фінансового становища в цілому. Також правильна організація обліку амортизації та зносу необоротних активів дає можливість підприємствам більш грамотно планувати свої витрати, зменшувати податкове навантаження та оптимізувати інвестиційну діяльність.

Необоротні активи можна назвати «фундаментом» для більшості видів підприємств, адже саме від їх формування на початкових етапах діяльності та подальшого менеджменту залежить ряд позитивних чи негативних результатів діяльності в цілому. Звідси випливає, що систематичне та правильне, якісне управління необоротними активами є одним із першочергових питань організація їх обліку. Саме тому питання організації та удосконалення обліку та контролю амортизації необоротних активів на підприємстві не втрачає своєї актуальності. Амортизаційна політика вітчизняних підприємств повинна бути адаптована до сучасних викликів цифровізації, глобалізації, а також міжнародних стандартів бухгалтерського обліку.

Мета та завдання дослідження. *Метою* нашого дослідження є дослідження специфіки обліку і контролю амортизації необоротних активів на підприємстві.

Для виконання поставленої мети необхідно було виконати ряд *завдань*:

- розглянути економічну сутність та значення амортизації необоротних активів;

- дослідити концептуальні підходи до нарахування і контролю амортизації необоротних активів;
- структурувати нормативно-правове регулювання обліку і контролю амортизації необоротних активів підприємства;
- сформулювати процес та правила документального оформлення операцій із необоротними активами;
- критично проаналізувати синтетичний та аналітичний облік амортизації необоротних активів підприємства КП «Комунгосп»;
- оцінити організацію організації та використовувану методику внутрішнього аудиту необоротних активів досліджуваного підприємства;
- визначити проблеми нарахування, обліку та контролю амортизації необоротних активів підприємства КП «Комунгосп»;
- розробити шляхи вдосконалення обліку та внутрішнього контролю амортизації необоротних активів підприємства;
- запропонувати напрями удосконалення обліково-інформаційної системи підприємства за результатами внутрішнього контролю амортизації необоротних активів.

Об'єктом дослідження є процес обліку та контролю амортизації необоротних активів.

Предметом дослідження є фінансово-господарська діяльність КП «Комунгосп» (Івано-Франківська область, Надвірнянський район, селище Делятин).

Методи дослідження. У процесі виконання кваліфікаційної роботи нами було використано комплекс загальнонаукових і спеціальних методів дослідження, серед яких:

- метод аналізу та синтезу інформації для узагальнення теоретичних основ обліку й контролю необоротних активів;
- метод порівняння для порівняння національних стандартів бухгалтерського обліку з вимогами МСФЗ;

- економіко-статистичний метод для аналізу динаміки показників амортизації КП «Комунгосп» за 2020–2024 роки;
- графічний метод для наочного подання результатів аналізу динаміки зносу та залишкової вартості активів;
- метод групування та узагальнення для систематизації результатів внутрішнього контролю;
- метод моделювання для розробки пропозицій щодо удосконалення обліково-інформаційної системи підприємства (з використанням програмних засобів Microsoft Excel для побудови графіків, а також з використанням та інструментів SmartArt для побудови структурно-логічних схем і моделей).

Наукова новизна одержаних результатів дослідження. Наукова новизна роботи полягає у практичному обґрунтуванні напрямів удосконалення обліку та внутрішнього контролю амортизації необоротних активів на прикладі комунального підприємства КП «Комунгосп» (Івано-Франківська область, Надвірнянський район, селище Делятин). Уперше було запропоновано інтеграційну модель обліково-інформаційної системи для даного підприємства, що поєднує три рівні управління (операційний, обліково-аналітичний та управлінський), систему індикаторів ризику, яку можливо впровадити у CRM-середовище для автоматизованого моніторингу активів, практичний план-графік підвищення кваліфікації персоналу на 2026 рік, а також напрями поетапного переходу КП «Комунгосп» до цифрової моделі обліку й контролю амортизації зважаючи на існуючий набір спеціалістів, місце розташування підприємства та зовнішньоекономічні умови, в яких перебуває наша країна станом на сьогоднішній день.

Практичне значення одержаних результатів дослідження. Результати дослідження мають прикладне значення для вдосконалення системи бухгалтерського обліку і внутрішнього контролю на КП «Комунгосп» можуть бути використані бухгалтерською службою підприємства. У випадку

практичного впровадження запропоновані рішення сприятимуть підвищенню прозорості фінансової інформації, зниженню ризику помилок і зміцненню аналітичної функції бухгалтерського обліку.

Апробація результатів роботи. Основні положення кваліфікаційної роботи було представлено та обговорено на засіданні кафедри обліку і оподаткування економічного факультету Карпатського національного університету імені Василя Стефаника.

Обсяг та структура дослідження. Кваліфікаційна робота викладена на 67 сторінках друкованого тексту та складається з наступних структурних елементів: вступ, три розділи, висновки та список використаних джерел. Робота ілюстрована 7 таблицями та 14 рисунками. Список використаних джерел літератури складається з 45 джерел, з яких 41 – українськомовні, а 4 – іноземні.

РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ ОБЛІКУ І КОНТРОЛЮ АМОРТИЗАЦІЇ НЕОБОРОТНИХ АКТИВІВ

1.1. Економічна сутність і значення амортизації необоротних активів підприємства

Для розкриття економічної сутності амортизації необхідно насамперед з'ясувати, до яких активів вона застосовується. Амортизація як облікова категорія нерозривно пов'язана з поняттям необоротних активів, оскільки саме ці ресурси втрачають свою вартість поступово, у процесі використання. Тому першочерговим є чітке розуміння природи та ознак необоротних активів з позиції нормативно-правового регулювання бухгалтерського обліку.

Щоб зрозуміти сутність поняття «необоротні активи» найбільш доцільно звернутись до актуальних нормативно-правових актів, а саме до П(С)БО. У Національному П(С)БО 1 «Загальні вимоги до фінансової звітності» надано уніфіковане визначення поняття необоротних активів, яке описує їх як всі активи, що не є оборотними [1].

Гудзь Н. В. акцентує увагу на тому, що важливою характеристикою активів, яка дозволяє віднести їх до необоротних, є операційний цикл, котрий являє собою відрізок часу від придбання тих чи інших запасів для провадження діяльності до отримання грошових коштів чи їх еквівалентів від реалізації виготовленої продукції, товару або наданої послуги [2].

Необоротні активи є невід'ємною складовою активів будь-якого підприємства, їх вплив на підсумкові фінансові показники є значним та вагомим. До необоротних активів належать будівлі, машини та обладнання, транспортні засоби, комп'ютерна техніка, меблі, нематеріальні активи, цінні папери та ін. Роль необоротних активів є доволі багатогранною, адже вони певною мірою визначають базовий виробничий потенціал підприємства, впливаючи на об'єми виробництва чи можливість виконання робіт, надання послуг, а також напряду впливають на фінансові показники, адже експлуатація та амортизація

необоротних активів мають відношення до показників прибутку, рентабельності та інших фінансових показників [3].

Генерування потоків за рахунок залучення необоротних активів є також можливим, адже мова йде про продаж товарів або послуг, а також отримання інвестиційного доходу. Будучи основними засобами, необоротні активи можуть бути використані в якості застави, що дозволяє рухатись у напрямку гарантування стійкості фінансового стану підприємства [3].

Відповідно до П(С)БО 7 «Основні засоби», об'єкт визнається необоротним активом у разі дотримання визначених критеріїв визнання, що представлені на рис. 1.1 [2].

Рис. 1.1. Критерії визнання необоротних активів [2]

Критерії визнання необоротних активів є важливими для забезпечення правильності облікових рішень на підприємстві. Вони дозволяють уникати неправомірного включення до складу активів об'єктів, що не відповідають вимогам стандарту. Дотримання цих критеріїв має практичне значення під час формування первинної документації, вибору методу амортизації та складання фінансової звітності.

Варто зазначити, що процес визнання необоротного активу тісно пов'язаний із принципами облікової політики підприємства, зокрема, принципом нарахування та принципом обачності. З огляду на це, бухгалтер має не лише формально дотримуватись визначених умов, а й аналізувати економічну доцільність включення об'єкта до складу основних засобів з урахуванням строків, функціонального призначення та потенційної вигоди від його використання.

З позиції облікової практики, процес визнання необоротного активу неможливо розглядати ізольовано від питання його класифікації, адже саме належність активу до певної групи визначає подальші облікові процедури: методи амортизації, порядок переоцінки, відображення у фінансовій звітності та податковому обліку. Класифікація слугує не лише засобом систематизації активів, а й інструментом управління, що дозволяє приймати обґрунтовані управлінські рішення на основі типу, функціонального призначення та здатності активу генерувати економічні вигоди. Саме тому важливо проаналізувати існуючі підходи до класифікації необоротних активів, які знайшли своє відображення як у нормативно-правовій базі, так і в наукових джерелах.

Станом на сьогодні існують різні підходи до класифікації необоротних активів підприємства: від простої класифікації, за якою необоротні активи можна розділити на матеріальні, нематеріальні та фінансові [3], як представлено на рис. 1.2, до удосконалених підходів класифікації, які були представлені вітчизняними науковцями протягом останніх декількох років [4, 5]. Базовою до використання є класифікація відповідно до Податкового кодексу України [6], яка має переважно фіскальну спрямованість і визначає особливості оподаткування окремих груп активів. Удосконалені класифікації, на відміну від нормативних, враховують також економічну суть активів, їх функціональне призначення, тривалість використання, ступінь ліквідності та вплив на фінансові результати підприємства. Застосування тієї чи іншої класифікації впливає не лише на структуру обліку, а й на формування управлінської інформації, що використовується для прийняття стратегічних рішень.

Рис. 1.2. Класифікація необоротних активів [3]

Як вже було сказано у даному підрозділі, необоротні активи характеризуються своїм довгостроковим використанням, тобто більше року або операційного циклу. Саме тому їх використання передбачає поетапне перенесення вартості на витрати, що дозволить достовірно розрахувати фінансовий результат діяльності підприємства у рамках того чи іншого звітного періоду. Важливим моментом є об'єктивна та точна ідентифікація рівня зношеності необоротних активів у процесі їх використання, забезпечивши яку можна вірно обчислити їх залишкову вартість. Два вище зазначених процеси, що тісно пов'язані між собою, в практичній діяльності мають назви «амортизація» та «знос» [7].

Як і для багатьох інших суміжних понять, стосовно визначення вищезазначених термінів доволі часто ведуться дискусії, а науковці

систематично доводять їх тотожність чи відмінність у межах зацікавлених наукових кіл.

Походження терміну «амортизація» трактують по-різному. Ряд авторів вважають, що він складається із «а» (заперечення) та «mor» (смерть), маючи на увазі постійне існування за рахунок відновлення засобів праці, що певною мірою влучно описує роль амортизації у відновленні саме необоротних активів після їх зносу. Кузьменко С. Н. зі співавторами (2005) [8] зазначають, що у перекладі з латинської мови «амортизація» означає «безсмертя», що у контексті основних засобів можна інтерпретувати як перенесення вартості на виготовлений продукт у процесі зносу. Таким чином, має місце не просто поступове знецінення об'єкта, а зміна місця та форми вартості [9].

Існує ще думка, що термін «амортизація» походить від латинського слова «amortisatio», яке перекладається як погашення або сплата боргів, що підкреслює функцію амортизаційних відрахувань як своєрідного фінансового компенсатора майбутніх витрат на оновлення основних засобів [10]. Доволі цікавою є також і протилежна точка зору, відповідно до якої «амортизація» означає не «безсмертя», а, навпаки, «омертвлення» об'єкта (основного засобу), внаслідок його морального чи фізичного зносу [11].

Жвава наукова полеміка виникає якраз через існування двох настільки концептуально відмінних підходів до трактування природи ролі амортизації у функціонуванні підприємств: як механізму збереження вартості або як способу її втрати. Враховуючи це, дехто справедливо вважає, що саме амортизація є однією з найбільш неоднозначних та дискусійних категорій у бухгалтерському обліку [7].

Кафка С. дуже влучно представляє особливості економічної сутності терміну «амортизація», які було систематизовано у схемі на рис. 1.3. У ній автор підкреслює багатофункціональність амортизації, наголошуючи, що вона є не лише бухгалтерським механізмом перенесення вартості необоротних активів на витрати, а й інструментом фінансового регулювання. Зокрема, амортизація розглядається як спосіб компенсації оборотних коштів, що були авансовані на

придбання основних засобів, а також як чинник формування оподаткованого прибутку. Через це амортизаційна політика підприємства може прямо впливати на обсяг фінансового результату, інвестиційні можливості та відтворювальні процеси. Важливим є і те, що шляхом нарахування амортизації здійснюється перехід коштів з необоротних в оборотні, що, у свою чергу, впливає на ліквідність і фінансову стабільність підприємства [12].

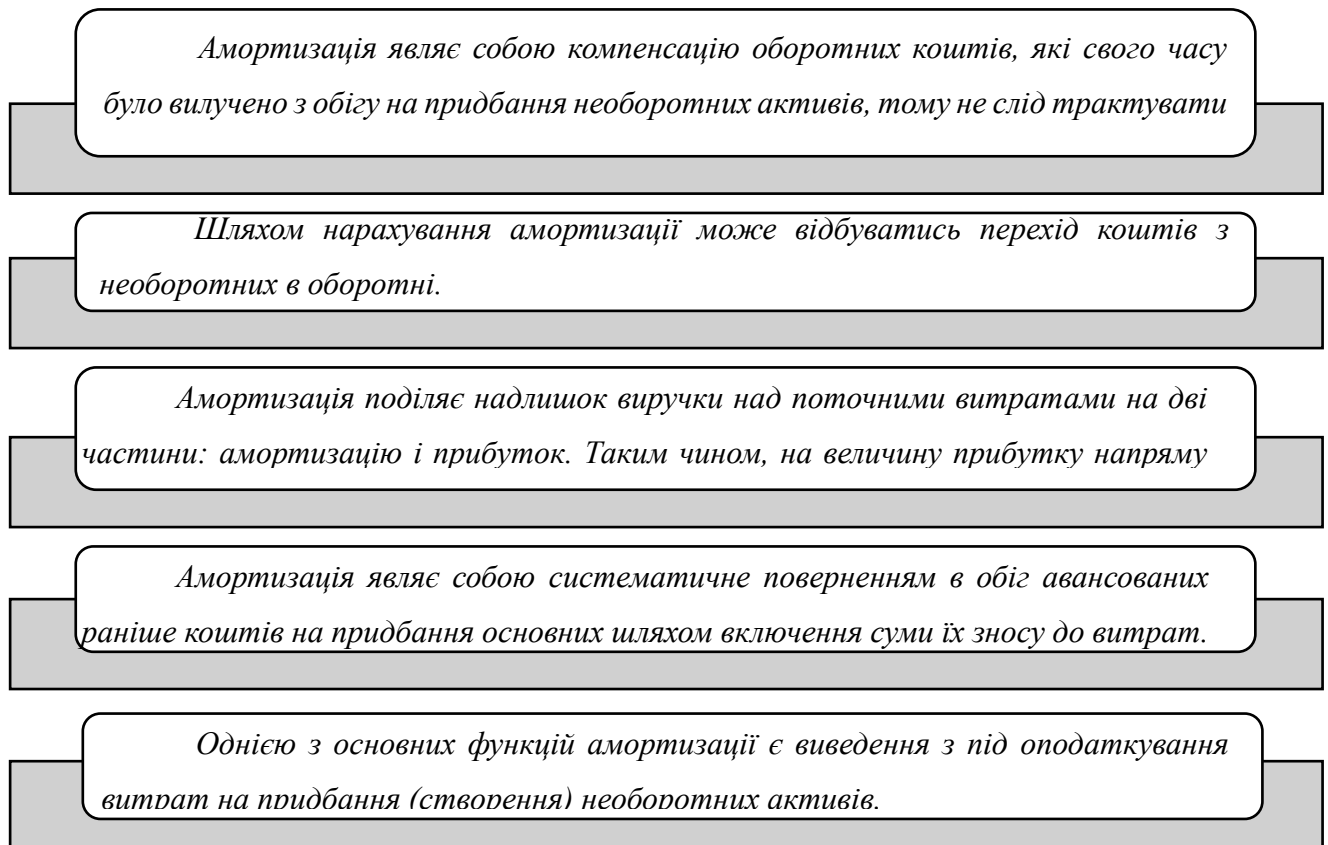

Рис. 1.3. Економічна сутність поняття «амортизація» [12]

Необоротні активи та їхній знос беззаперечно є тими об'єктами бухгалтерського обліку, котрі підлягають впливу всіх елементів методу бухгалтерського обліку, а процес амортизації являє собою інструмент, що дозволяє переносити вартість необоротних активів на продукт чи послугу підприємства. Процес амортизації не підлягає документуванню та інвентаризації, але застосовується під час здійснення оцінки необоротних активів [13].

Саме тому амортизація є важливою складовою інформаційного забезпечення управлінського та фінансового обліку, оскільки забезпечує об'єктивне відображення зменшення вартості активів, формує витрати звітного періоду та впливає на достовірність показників фінансової звітності.

1.2. Концептуальні підходи до нарахування і контролю амортизації необоротних активів в бухгалтерському обліку

Процес нарахування амортизації необоротних активів у бухгалтерському обліку базується на поєднанні нормативно визначених принципів, положень облікової політики підприємства та обраного методу амортизації. В основі організації обліку лежать концептуальні підходи, які забезпечують відповідність між обліковими даними, фактичним станом активів та вимогами фінансової звітності. Водночас ці підходи мають забезпечити не лише точність розрахунків, а й прозорість у відображенні амортизаційних процесів, що є важливим з точки зору як внутрішнього управління, так і зовнішнього контролю.

У відповідності до П(С)БО 7 «Основні засоби» [14] підприємства самостійно обирають метод амортизації, виходячи з характеру використання об'єкта, строку його корисного використання та очікуваного економічного ефекту. Вибраний метод повинен узгоджуватись із принципами обачності, доцільності та систематичності, що дозволяє уникнути викривлень у фінансовій звітності. Водночас контроль за правильністю нарахування амортизації здійснюється як у межах внутрішнього обліку (через аналітичні рахунки та управлінську звітність), так і під час зовнішнього аудиту, оскільки помилки в амортизаційних відрахуваннях безпосередньо впливають на формування прибутку, податкові зобов'язання та інвестиційну привабливість підприємства.

У межах національних стандартів бухгалтерського обліку, зокрема П(С)БО 7 «Основні засоби» [14], виділяють п'ять допустимих методів нарахування амортизації, які представлені на рис. 1.4.

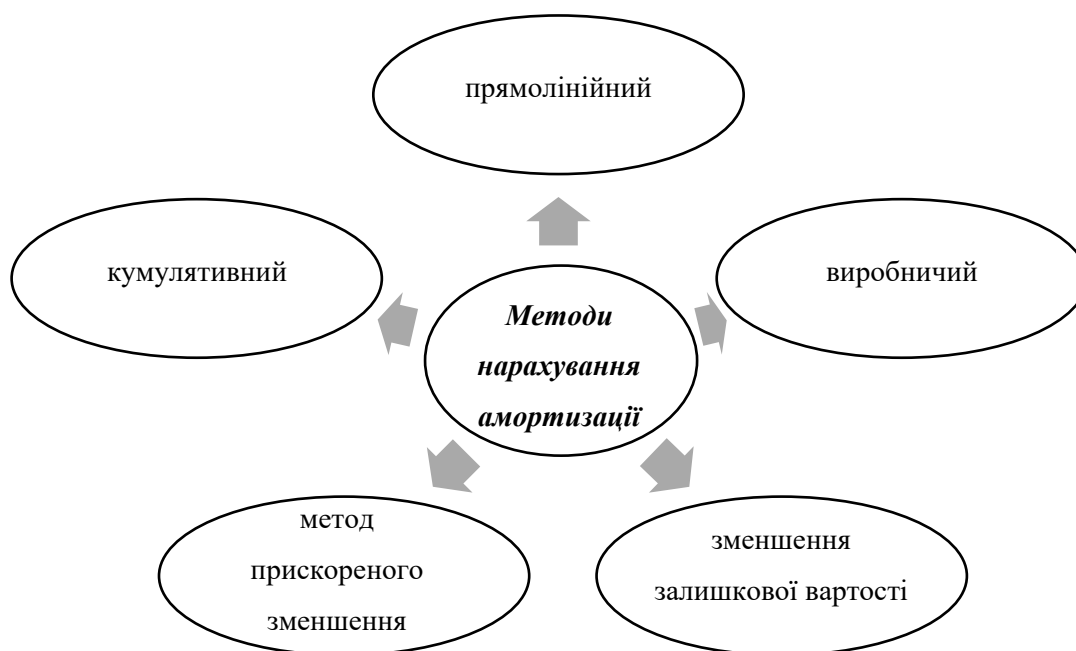

Рис. 1.4. Методи нарахування амортизації за П(С)БО 7 «Основні засоби»

Вибір конкретного методу здійснюється підприємством самостійно, залежно від особливостей функціонування активу, очікуваного обсягу його використання та економічної доцільності. При цьому важливо враховувати, що метод амортизації має забезпечувати систематичне та раціональне списання вартості об'єкта відповідно до реального механізму споживання його корисності. Найпоширенішим на практиці є прямолінійний метод, що передбачає рівномірне списання вартості об'єкта протягом строку його експлуатації, завдяки простоті розрахунків та передбачуваності результатів.

Альтернативні методи, зокрема виробничий, зменшення залишкової вартості чи кумулятивний, застосовуються у випадках, коли передбачено нерівномірне або інтенсивне використання ресурсу, і дозволяють більш точно відобразити процес споживання економічної вигоди від активу протягом його життєвого циклу.

Амортизація в системі бухгалтерського обліку, як зазначає Щирська О. В. [13], повинна розглядатись не лише як механічний розрахунок зносу, а як важливий управлінський інструмент. Вона підкреслює, що метод амортизації обов'язково має відповідати характеру використання об'єкта основних засобів, а

також впливати на формування витрат, прибутку та фінансового результату загалом. Вибір методу амортизації впливає на якість облікової інформації, а отже – і на її аналітичну цінність для внутрішніх і зовнішніх користувачів. Щирська наголошує, що недооцінка впливу методу амортизації може призвести до суттєвого викривлення об'єктивної картини діяльності підприємства.

На думку Приймак Н. С. [9], амортизація виконує не лише функцію відображення вартості, що зменшується, а й забезпечує реалістичну оцінку участі основного засобу у створенні доходу. Авторка особливо акцентує на тому, що вибір методу амортизації має базуватись на принципі відповідності – тобто спосіб нарахування повинен максимально точно відображати модель споживання економічної вигоди від об'єкта. У контексті господарської діяльності підприємства це означає, що амортизація здатна не лише формувати витрати, але й брати участь у стратегічному плануванні, ціноутворенні та інвестиційній політиці.

У праці Мискіна Ю. І. та співавторів [7] амортизація розглядається в контексті обліково-аналітичного забезпечення управління підприємством. Автори підкреслюють, що амортизаційні нарахування є не просто елементом бухгалтерського методу, а джерелом аналітичної інформації для ухвалення ефективних управлінських рішень. Вони зазначають, що неправильний вибір методу амортизації може мати наслідки для інвестиційної привабливості підприємства, його платоспроможності та рівня самофінансування. Таким чином, амортизація стає чинником фінансового регулювання, що охоплює як планово-економічну, так і бухгалтерську функції.

Чорновіл О. В. та Потрапелюк К. Г. [10] на прикладі підприємств залізничної галузі детально аналізують практичне застосування різних методів амортизації. У дослідженні підкреслюється, що ефективність кожного з методів залежить від структури активів, інтенсивності їх використання та галузевих особливостей. Так, для підприємств із високим рівнем фізичного зносу основних засобів доцільні методи прискореної амортизації, тоді як прямолінійний метод – більш зручний для стабільних галузей з прогнозованим використанням активів.

Автори також наголошують, що обраний метод впливає на розмір податкових зобов'язань і динаміку чистого прибутку, що вимагає особливої уваги під час обґрунтування облікової політики.

На вибір методу амортизації необоротних активів впливає ряд чинників, які формуються як з вимог нормативно-правових документів, так і з особливостей функціонування підприємства. Серед ключових факторів виділяють: принцип відповідності доходів і витрат, модель споживання економічної вигоди від активу, галузеві особливості, інтенсивність використання об'єкта, податкові наслідки, а також очікуваний строк його корисного використання. Сукупність цих чинників дає змогу обґрунтовано обрати оптимальний метод амортизації, який найточніше відображатиме реальний процес зменшення вартості активу [7, 9, 10, 13, 14].

Ключові фактори, що впливають на вибір методу амортизації необоротних активів представлені на рис. 1.5.

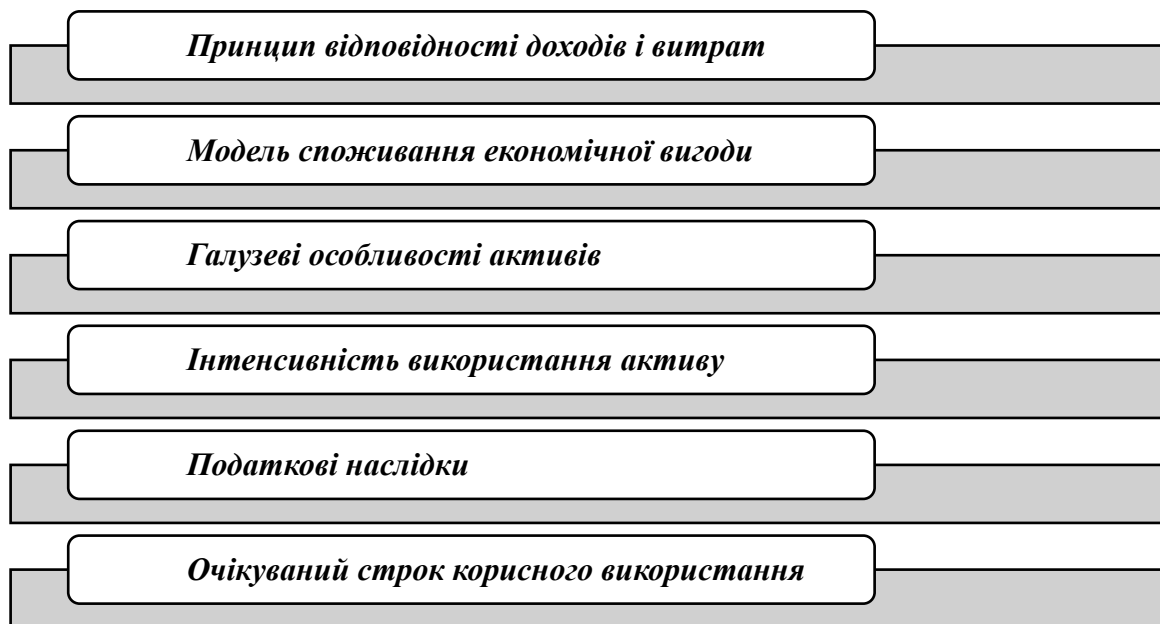

Рис. 1.5. Фактори вибору методу амортизації [7, 9, 10, 13, 14]

Такий підхід дозволяє не лише дотримуватись принципів облікової політики, але й забезпечити реальність фінансової звітності та ефективність управлінських рішень. Врахування наведених факторів особливо важливе в

умовах динамічного зовнішнього середовища, коли об'єктивне відображення вартості активів відіграє ключову роль у стабільності діяльності підприємства.

Контроль за процесом нарахування амортизації є невід'ємною складовою системи бухгалтерського обліку, оскільки він забезпечує достовірність фінансової інформації та обґрунтованість показників звітності. Ефективний контроль дозволяє не лише виявити технічні помилки чи порушення облікової політики, а й оцінити відповідність обраного методу амортизації фактичному використанню активу. У сучасній обліковій практиці виділяють внутрішній і зовнішній контроль, кожен з яких має свою роль у формуванні прозорості облікової інформації та захисті інтересів користувачів звітності.

У праці Мискіна Ю. І., Мискіної О. О. та Ільєнка Б. А. [7] контроль амортизації розглядається як частина обліково-аналітичного забезпечення управління підприємством. Автори підкреслюють, що правильність амортизаційних розрахунків безпосередньо впливає на оцінку вартості основних засобів, формування фінансового результату, а також податкову базу. Вони наголошують на важливості системного контролю з боку фінансової служби підприємства, який має включати періодичну перевірку обґрунтованості строків корисного використання, застосованого методу та відповідності облікової політики до реальних умов експлуатації активів.

Американський дослідник бухгалтерського обліку Ларрі Волтер [15] зазначає, що контроль за амортизацією є критично важливим компонентом внутрішнього аудиту, особливо в компаніях із великою кількістю основних засобів. У своїй книзі «Principles of Accounting» він підкреслює, що систематичний контроль дозволяє уникнути викривлень балансу, які можуть виникнути внаслідок неправильного визначення залишкової вартості або строків експлуатації. Згідно з міжнародною практикою, ефективні механізми контролю включають обов'язкову переоцінку активів, аудит амортизаційних графіків і регулярне порівняння розрахунків із фактичними результатами діяльності підприємства.

Приймак Н. С. [9] зазначає, що амортизація має перебувати під постійним внутрішньогосподарським контролем, оскільки вона впливає на цілу низку управлінських функцій: планування витрат, ціноутворення, податкове регулювання та інвестиційне планування. Авторка вказує, що у процесі контролю особливо важливо виявляти випадки штучного заниження або завищення амортизаційних відрахувань, що може бути використано для маніпулювання прибутком. Ефективний контроль передбачає співставлення амортизаційної політики з технологічними характеристиками об'єктів, строками служби та фактичними режимами використання.

У звітах KPMG [16] про облікову політику транснаціональних корпорацій зазначено, що великі компанії застосовують автоматизовані системи моніторингу амортизації. Серед найпоширеніших практик – щорічна переоцінка строків корисного використання, автоматичне оновлення графіків амортизації, а також застосування внутрішніх регламентів, які регулюють усі зміни методів. Такий підхід забезпечує як фінансову прозорість, так і зменшення ризиків недостовірної звітності в межах міжнародного аудиту.

Таким чином, контроль за нарахуванням амортизації виступає важливим елементом системи обліково-аналітичного забезпечення підприємства, що дозволяє забезпечити обґрунтованість фінансової інформації, своєчасне виявлення помилок та відповідність застосованих методів економічній сутності активів. У практиці обліку контроль реалізується як на рівні внутрішньої перевірки (через аналітичні процедури, планову ревізію, внутрішній аудит), так і в рамках зовнішнього аудиту та податкового контролю. З урахуванням світових тенденцій, усе більшої актуальності набувають автоматизовані системи контролю амортизаційних процесів, що сприяє підвищенню прозорості фінансової звітності та прийняттю обґрунтованих управлінських рішень. Ефективний контроль амортизації є гарантією точності облікових оцінок і передумовою довгострокової фінансової стабільності підприємства.

Ефективний контроль амортизації є гарантією точності облікових оцінок і передумовою довгострокової фінансової стабільності підприємства. Для

систематизації основних форм контролю амортизації доцільно узагальнити ключові характеристики, що охоплюють об'єкти контролю, використовувані методи та відповідальних осіб. У табл. 1.1 наведено типові підходи до організації контролю за амортизаційними процесами на підприємстві з урахуванням сучасної практики.

Таблиця 1.1

Форми, об'єкти та відповідальні за контроль амортизації необоротних активів

№ за/п	Форма контролю	Об'єкт контролю	Інструменти/методи	Відповідальні
1.	Внутрішній контроль	Правильність методів амортизації, строки використання	Аналітичні рахунки, графіки, документи введення в експлуатацію	Бухгалтер, головний бухгалтер
2.	Внутрішній аудит	Відповідність облікової політики внутрішнім регламентам	Планова перевірка, звіти внутрішнього аудиту	Внутрішній аудитор, служба внутрішнього контролю
3.	Зовнішній аудит	Достовірність звітності, пов'язаної з амортизацією	Аудиторський висновок, порівняння з МСФЗ	Аудиторська фірма, зовнішній аудитор
4.	Податковий контроль	Коректність податкових розрахунків на основі амортизації	Акт перевірки, уточнюючі декларації	Податкова служба України
5.	Контроль амортизації	Оцінка фактичного споживання ресурсу та оновлення графіків	Корпоративні інформаційні системи, автоматичне оновлення залишкової вартості	ІТ-відділ, фінансова служба

Отже, організація ефективного контролю за амортизаційними процесами вимагає комплексного підходу, що поєднує технічну обґрунтованість, нормативну відповідність та управлінську доцільність. Збалансоване поєднання різних форм контролю дозволяє своєчасно виявляти помилки, уникати викривлень фінансової звітності та підтримувати довгострокову стабільність діяльності підприємства.

1.3. Нормативно-правове регулювання обліку і контролю амортизації необоротних активів підприємства

Організація обліку та контролю амортизації необоротних активів потребує чіткої нормативно-правової регламентації, що забезпечує єдність методологічних підходів, достовірність облікових даних і зіставність фінансової звітності. Ефективність амортизаційної політики безпосередньо залежить від рівня унормованості методів її обчислення та відображення у фінансовому обліку [6, 14, 17, 35].

Система регулювання охоплює три основні рівні — міжнародний, національний і внутрішній — які у взаємозв'язку формують методичну основу для ведення бухгалтерського обліку, нарахування амортизації, контролю та розкриття інформації у звітності підприємства [6, 14, 17, 35].

Нормативно-правове регулювання обліку і контролю амортизації в Україні формувалося поступово, що зумовлено потребою гармонізації бухгалтерських і податкових вимог. Початкові редакції П(С)БО мали загальний характер і не враховували специфіку модернізації, вибуття чи переоцінки активів, однак оновлення П(С)БО 7 у 2022 році стало кроком до узгодження з міжнародними підходами [14, 15].

З метою узагальнення взаємозв'язку між цими рівнями нами побудовано схему нормативно-правового регулювання обліку й контролю амортизації необоротних активів (рис. 1.6).

Схема на рис. 1.6 відображає взаємозв'язок між міжнародним, національним і внутрішнім рівнями регламентації, які спільно формують методологічну базу для організації обліку, нарахування амортизації та здійснення внутрішнього контролю на підприємствах [6, 14, 17, 35].

Міжнародний рівень регламентації

Міжнародні стандарти фінансової звітності (МСФЗ/IFRS) визначають загальні принципи визнання, оцінки, амортизації та розкриття інформації про необоротні активи. Основним документом є МСФЗ (IAS) 16 «Основні засоби», який регламентує порядок визнання об'єктів, визначення їх справедливої вартості, вибір методу амортизації та процедуру переоцінки [39]. Важливу роль

також відіграє МСФЗ (IAS) 38 «Нематеріальні активи», що встановлює правила амортизації нематеріальних об'єктів та критерії їх капіталізації.

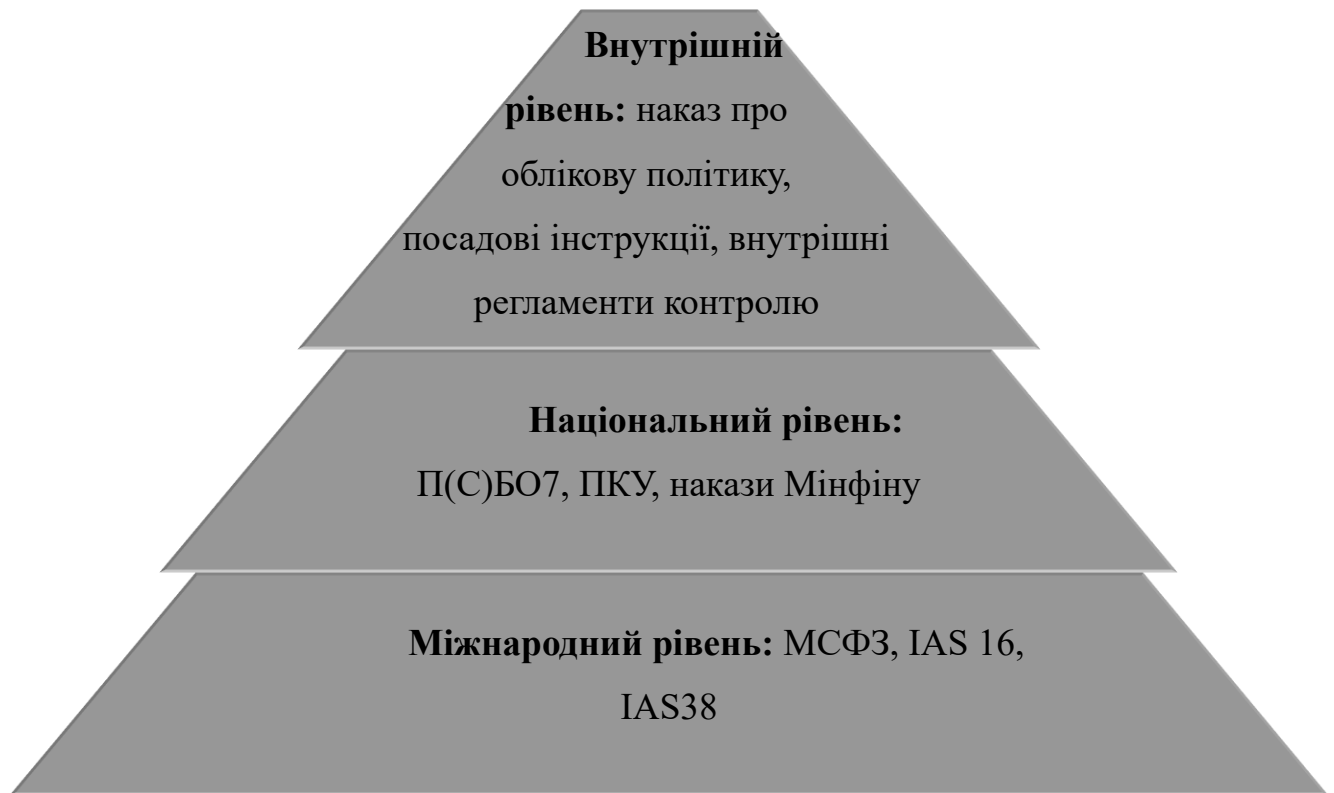

Рис. 1.6. Рівні нормативно-правового регулювання обліку та контролю амортизації необоротних активів [6, 14, 17, 35]

Як зазначають Walther L. M. і Skousen C. J. [15, с. 2–3], дотримання міжнародних стандартів дозволяє підприємствам забезпечити прозорість фінансової звітності, порівнянність показників і достовірність оцінки активів незалежно від країни діяльності. Провідні аудиторські компанії, зокрема KPMG і PwC, підкреслюють, що застосування міжнародних норм підвищує якість внутрішнього контролю, оскільки передбачає компонентний підхід до амортизації, регулярний перегляд строків корисного використання та можливість зміни методу амортизації у разі зміни умов експлуатації [16, 20].

Таким чином, міжнародний рівень регламентації створює універсальну методологічну базу, що орієнтована на прозорість і достовірність облікових

даних, та слугує орієнтиром для вдосконалення національних стандартів бухгалтерського обліку.

Національний рівень регламентації

Національна система нормативного регулювання бухгалтерського обліку в Україні базується на положеннях Закону України «Про бухгалтерський облік і фінансову звітність в Україні», Положеннях (стандартах) бухгалтерського обліку (П(С)БО), Податковому кодексі України та інших підзаконних актах, що визначають порядок обліку, нарахування амортизації та розкриття інформації про необоротні активи.

Ключовим документом є П(С)БО 7 «Основні засоби», який встановлює методологічні засади формування інформації про основні засоби, порядок їх визнання, оцінки, амортизації та списання [14]. Важливе значення також мають П(С)БО 8 «Нематеріальні активи» та План рахунків бухгалтерського обліку активів, капіталу, зобов'язань і господарських операцій [35], що визначає єдину структуру для обліку зносу та амортизаційних нарахувань.

Водночас Податковий кодекс України [6] містить окремі правила для розрахунку податкової амортизації, що іноді відрізняються від бухгалтерських підходів. Це створює необхідність синхронізації фінансового та податкового обліку, щоб уникнути спотворення показників фінансової звітності. Як зазначає Бутинець Ф. Ф. [32, с. 145–147], така подвійність потребує від бухгалтерів глибоких знань нормативної бази та системного підходу до розмежування витрат, пов'язаних із амортизацією.

Значну роль у розробленні методологічних засад відіграє Міністерство фінансів України, яке затверджує стандарти, методичні рекомендації та роз'яснення щодо їх практичного застосування. Науковці, зокрема Сопко В. В. та Білуха М. Т. [33, с. 204–206], наголошують, що у процесі реформування національної системи обліку слід орієнтуватися на поступову гармонізацію з міжнародними стандартами та впровадження електронних форм звітності.

Таким чином, національний рівень регламентації забезпечує методологічну базу для організації бухгалтерського обліку й контролю амортизації

необоротних активів, водночас створюючи передумови для цифровізації та уніфікації облікових процедур відповідно до міжнародних вимог.

У сучасних умовах важливо враховувати вплив кризових факторів, зокрема воєнного стану, який вимагає адаптації нормативних положень щодо амортизації знищених або пошкоджених активів. Як зазначається у фахових виданнях [19], це потребує запровадження державних механізмів підтримки підприємств та оновлення методичних рекомендацій щодо коригування строків корисного використання активів.

Внутрішній рівень регламентації

Внутрішній рівень регламентації охоплює локальні нормативні документи підприємства, які конкретизують вимоги національних стандартів і визначають порядок ведення бухгалтерського обліку, нарахування амортизації, проведення інвентаризації та внутрішнього контролю необоротних активів. До таких документів належать: наказ про облікову політику, посадові інструкції бухгалтерів, інвентаризаційні описи, внутрішні регламенти руху основних засобів, а також накази про створення комісій з обліку, оцінки чи списання активів [26, 27].

Наказ про облікову політику визначає методи амортизації для різних груп основних засобів, строки їх корисного використання, порядок документального оформлення введення в експлуатацію та списання об'єктів. Облік ведеться відповідно до затвердженого Плану рахунків бухгалтерського обліку [35], а контроль здійснюється через регулярну інвентаризацію, технічні перевірки та аналітичний облік за інвентарними об'єктами.

Колективний договір та внутрішні інструкції додатково визначають відповідальність матеріально відповідальних осіб, правила збереження майна, порядок передачі об'єктів між підрозділами, а також вимоги до звітності щодо технічного стану активів. Як підкреслює Назарова Л. В. [34, с. 112–114], саме внутрішня нормативна база забезпечує практичну реалізацію вимог стандартів обліку, створює інструменти внутрішнього контролю та є ключовим елементом системи корпоративного управління.

Таким чином, внутрішній рівень регламентації завершує багаторівневу структуру нормативного забезпечення обліку й контролю амортизації, забезпечуючи її практичне впровадження в діяльності підприємства та підтримання належної фінансової дисципліни.

В умовах цифровізації облікових процесів особливої актуальності набуває автоматизація контролю за амортизацією. Використання сучасних ERP-систем (SAP, 1С:Підприємство, Microsoft Dynamics NAV) дозволяє створювати електронні графіки амортизації, контролювати строки експлуатації активів і здійснювати аналітичний моніторинг їх стану [23]. Це значно знижує навантаження на бухгалтерську службу та мінімізує ризики помилок, підвищуючи достовірність фінансової звітності.

Таким чином, нормативно-правове регулювання обліку й контролю амортизації необоротних активів в Україні має багаторівневу структуру, де кожен рівень виконує взаємодоповнюючі функції. Міжнародні стандарти забезпечують методологічну основу та принципи прозорості, національні положення — деталізують порядок обліку, оподаткування й звітності відповідно до вимог українського законодавства, а внутрішні нормативні документи підприємств — гарантують практичну реалізацію цих вимог у щоденній діяльності. Взаємодія між рівнями створює цілісну систему регламентації, яка сприяє підвищенню достовірності облікових даних, уніфікації методів амортизації та формуванню єдиних підходів до контролю ефективності використання необоротних активів.

Висновки до розділу 1

1. Необоротні активи є основою виробничого потенціалу підприємства, а амортизація — ключовим економічним інструментом, що забезпечує поступове перенесення їх вартості на витрати та формує достовірні показники фінансового результату діяльності.

2. Економічна сутність амортизації полягає не лише у відображенні зносу, а й у створенні фінансових ресурсів для відновлення основних засобів, що робить її важливим елементом інвестиційної та відтворювальної політики підприємства.

3. У системі бухгалтерського обліку амортизація реалізується через сукупність концептуальних підходів, які поєднують принципи нарахування, обачності, систематичності та відповідності доходів і витрат. Вибір методу амортизації (прямолінійного, виробничого, зменшення залишкової вартості тощо) має відповідати реальному механізму споживання економічної вигоди від активу.

4. Контроль за процесом нарахування амортизації є невід'ємною складовою системи бухгалтерського обліку. Він здійснюється через внутрішні процедури, аналітичні перевірки, аудиторські перевірки та автоматизовані інструменти моніторингу, що забезпечують достовірність даних і фінансову дисципліну.

5. Нормативно-правове регулювання обліку й контролю амортизації має багаторівневу структуру, що включає міжнародний, національний і внутрішній рівні. Міжнародні стандарти формують методологічну основу та принципи прозорості, національні норми деталізують порядок відображення амортизації у звітності, а внутрішні документи підприємства забезпечують практичну реалізацію вимог стандартів.

6. Сучасні тенденції розвитку бухгалтерського обліку в Україні зумовлюють необхідність гармонізації національних положень із МСФЗ, адаптації нормативної бази до умов воєнного стану та впровадження цифрових ERP-систем для підвищення ефективності обліку й контролю амортизації.

РОЗДІЛ 2. ОРГАНІЗАЦІЯ І МЕТОДИКА ОБЛІКУ ТА КОНТРОЛЮ НЕОБОРОТНИХ АКТИВІВ І ЇХ АМОРТИЗАЦІЇ У КП «КОМУНГОСП»

2.1. Організація обліку необоротних активів підприємства та нарахування їх амортизації

Організаційно-економічна діяльність підприємства визначає ефективність його функціонування в умовах ринкової економіки та змінного зовнішнього середовища. Сутність цієї діяльності полягає в раціональному використанні ресурсів, оптимізації управлінських процесів, забезпеченні надійного контролю та обліку операцій, зокрема щодо управління необоротними активами. Формування дієвої системи обліково-аналітичного забезпечення дає змогу приймати обґрунтовані управлінські рішення, своєчасно виявляти ризики, ефективно розпоряджатися майном та дотримуватися вимог нормативно-правових актів. У цьому контексті особливого значення набуває не лише наявність налагодженого бухгалтерського обліку, а й впровадження сучасних інформаційних систем, внутрішніх регламентів та аналітичних механізмів контролю [2, 22].

Вітчизняні дослідники вказують, що саме управлінський та аналітичний облік є основою для прийняття стратегічних рішень в організаціях малого і середнього бізнесу. У сучасних умовах автоматизація облікових процесів, зокрема завдяки впровадженню CRM (customer relationship management)-систем, є важливим фактором підвищення прозорості, якості взаємодії зі споживачами та контролю господарських операцій [23].

Комунальне підприємство «Комунгосп» було зареєстроване 27.07.1995 року за юридичною адресою: Україна, 78442, Івано-Франківська обл., Надвірнянський район, селище міського типу Делятин, вул. Січових Стрільців, буд. 3. КП є платником податку на додану вартість (код платника ПДВ: 194003209095), зі статутним капіталом у сумі 3 381 549,80 грн, що відображено у статуті як мінімальний необхідний розмір основного капіталу для забезпечення діяльності підприємства [24]. Згідно з даними YouControl, підприємство

належить до комунальних організаційний-правової форми, керівником є Нищей Ярослав Михайлович [25].

Правильний вибір та оформлення кодів видів економічної діяльності є критичним з погляду податкового обліку, звітності та взаємодії з держорганами. КВЕД формалізує основну діяльність підприємства, забезпечує відповідність його операцій нормативно-правовим вимогам і спрощує контроль з боку податкових органів, соціальних інститутів та статистичних служб.

КП «Комунгосп» має декілька видів діяльності, що представлені на рис. 2.1 відповідно до наявної класифікації видів економічної діяльності (КВЕД) [25].

Рис. 2.1. Види діяльності КП «Комунгосп» за КВЕД [25]

Основні види діяльності, які здійснює КП «Комунгосп», включають:

- благоустрій та утримання зелених зон (догляд за парками, скверами, газонами, а також виведенням сміття, прибиранням листя та скошуванням трави).
- санітарне утримання приналежних території (прибирання сміття з вулиць, очищення від снігу та льоду взимку, виведення зливових вод і санітарна обрізка дерев).

- управління та обслуговування комунального майна (технічне обслуговування та ремонт комунальних будівель, доріг, мостів, водозаборів, каналізаційних систем тощо).
- управління відходами (збір, транспортування та переробка побутових відходів).
- обслуговування комунального транспорту та доріг (ремонт та технічне обслуговування автопарку комунальних машин, утримання доріг, тротуарів та мостів у належному стані).
- управління водопостачанням та водовідведенням (забезпечення надійного функціонування систем водопостачання та каналізації, ремонт та обслуговування мереж і споруд) [25].

Управління КП ґрунтується на принципах колективного договору, що відображає спільну домовленість між адміністрацією та трудовим колективом. Колективний договір визначає основні положення щодо умов праці, соціальних гарантій та взаємовідносин між керівництвом та працівниками [26, 27].

Згідно з даними OpenDataBot, на кінець 2024 року у штаті підприємства налічувалося 20 працівників, що включає як штатних, так і потенційно тимчасових або сумісників. Основні позиції на підприємстві:

- директор;
- головний бухгалтер;
- бухгалтер-обліковець;
- інспектор благоустрою;
- юрист;
- 13 технічних працівників, до яких належать водії, тракторист та обслуговуючий персонал (обслуговування водогону, каналізації, прибирання території, робота у зелених зонах) [25].

Ми побудували організаційну структуру підприємства у вигляді схеми, що представлена на рис. 2.2.

Рис. 2.2. Організаційна структура та ієрархія підпорядкування працівників КП «Комуногосп»

Схематичне зображення організаційної структури КП «Комуногосп» було побудовано з метою наочного відображення ієрархії управління, підпорядкування та взаємозв'язків між структурними підрозділами підприємства. Такий підхід дозволяє чітко визначити розподіл посадових обов'язків, рівні відповідальності та субординацію між працівниками. Візуалізація структури сприяє кращому розумінню системи внутрішніх комунікацій, оптимізації управлінських процесів і забезпеченню ефективного контролю за виконанням завдань у межах компетенції кожної посади.

Кадровий склад комунального підприємства - від директора до технічного персоналу - забезпечує повний контур виконання комунальних послуг, зокрема нарахування амортизації техніки й активів. Така структура персоналу обґрунтовано забезпечує бухгалтерський, правовий, технічний супровід діяльності підприємства, а також реалізацію заходів з амортизації необоротних активів. На працівниках благоустрою лежить велика відповідальність за матеріальний стан активів, адже саме техніка, використовувана щоденно, визначає політику нарахування амортизації.

Бухгалтерський облік на підприємстві ведеться головним бухгалтером із

суворим дотриманням вимог чинного законодавства та внутрішньої політики. Робота бухгалтерської служби побудована на основі штатного розпису, що затверджено локальним наказом, та посадових інструкцій, у яких чітко регламентовані посадові завдання, повноваження, права та відповідальність кожної особи. Такі інструкції складаються за уніфікованою формою, містять пункт «Повинен знати» з переліком нормативно-правової бази (зокрема Положення (стандарт) бухобліку), а також чітко описують межі компетенції кожного бухгалтера — відповідно до Класифікатора професій та КЗпП. Це дозволяє уникати дублювання функцій, підвищує дисципліну працівників і є передумовою для відповідального ведення обліку та звітності.

У 2023 році КП «Комунгосп» інтегрувало в роботу CRM-систему українського виробництва, що значно розширило можливості аналітики та управлінської звітності. Завдяки цьому вдалося:

- автоматизувати реєстрацію звернень громадян, облік заявок, розподіл завдань та контроль виконання;
- забезпечити єдину базу контактів, документів, платежів, історії дзвінків та нотаток – все в рамках однієї системи;
- проводити моніторинг ефективності роботи всієї команди та кожного працівника завдяки KPI-панелям;
- побудувати єдину систему автоматизованого документообігу, зокрема інтегрувати облік інвентаризацій, витрат і доходів із бухгалтерською частиною [28, 29].

Внаслідок цього інтегрованого підходу обліково-аналітична робота стала ефективнішою: бізнес-процеси оптимізовано, зменшено ризики людських помилок, підвищено оперативність звітності. Це відповідає сучасним трендам цифрової трансформації, коли застосування CRM/ERP-рішень є фактором прозорості, контролю та бізнес-інтеграції.

Документальне оформлення операцій із необоротними активами на підприємстві є необхідною умовою забезпечення повноти та достовірності

облікових даних, а також здійснення ефективного контролю за рухом та використанням цих активів.

У процесі надходження основних засобів на підприємство оформлюються такі первинні документи:

- акт приймання-передачі (форма ОЗ-1);
- акт введення в експлуатацію;
- накладна постачальника;
- податкова накладна.

Усі документи перевіряються бухгалтерією, після чого здійснюється відображення господарської операції у регістрах синтетичного та аналітичного обліку.

Передача основних засобів в експлуатацію передбачає визначення місця використання об'єкта, матеріально відповідальної особи, строку корисного використання та методу амортизації. Ці дані фіксуються в обліковій політиці підприємства та документах бухгалтерського обліку.

Окрему увагу слід приділити наказу про облікову політику, який встановлює правила та методи бухгалтерського обліку, включаючи методи амортизації для кожної групи основних засобів. Такий документ затверджується керівником підприємства щорічно та є базовим нормативом для здійснення облікових процедур.

Відповідно до П(С)БО 7 «Основні засоби» та наказу про облікову політику, КП «Комунгосп» застосовує методи нарахування амортизації залежно від характеру об'єкта, зокрема:

- прямолінійний метод;
- метод зменшення залишкової вартості;
- виробничий метод [14].

Порівняння методів амортизації представлено у табл. 2.1.

Таблиця 2.1

Порівняння методів амортизації [14]

№ за/п	Метод	Суть	Доцільність застосування
1.	Прямолінійний	Рівномірне нарахування амортизації протягом строку служби	Для активів із постійною корисністю (транспорт, будівлі)
2.	Зменшення залишкової вартості	Зменшення суми амортизації щороку	Для активів із швидкою втратою вартості (техніка, ІТ)
3.	Виробничий	Залежить від обсягу виробництва	Для машин, що працюють циклічно або змінно

Найчастіше використовується прямолінійний метод, за яким амортизація нараховується рівномірно протягом усього строку корисного використання об'єкта. Цей підхід забезпечує простоту розрахунків та стабільність амортизаційних відрахувань упродовж усього строку експлуатації активу, що полегшує планування витрат та формування бюджету. При цьому враховуються норми, передбачені в наказі про облікову політику підприємства, а також рекомендації Державної служби статистики та Міністерства фінансів України.

Визначення строку корисного використання відбувається з урахуванням очікуваного фізичного зносу, умов експлуатації, морального старіння, правових та інших обмежень використання активу. Також підприємство зобов'язане проводити аналіз доцільності перегляду строків амортизації у разі зміни умов використання об'єкта або у випадку суттєвих модернізацій.

Під час списання необоротних активів оформлюються акти списання (ОЗ-3), на підставі яких вносяться відповідні записи до бухгалтерських регістрів. Усі операції перевіряються внутрішнім аудитом або ревізійною комісією з метою контролю дотримання вимог законодавства та внутрішніх регламентів підприємства.

Аналітичний облік ведеться в розрізі кожного інвентарного об'єкта основних засобів. Для цього використовуються інвентарні картки (форма ОЗ-6) та відомості нарахування амортизації, що дозволяє контролювати рух і стан кожного об'єкта.

З метою практичного висвітлення застосування методів амортизації на підприємстві КП «Комунгосп» було проаналізовано фінансову звітність підприємства за 2020-2024 роки, яка представлена у формі №1-м «Звіт про фінансові результати». Форма №1-м - це офіційна звітна форма, яка використовується державними, комунальними та іншими суб'єктами господарювання, що подають спрощену фінансову звітність відповідно до національних П(С)БО України. Її застосування передбачене наказом Міністерства фінансів України №73 від 07.02.2013 р. (зі змінами), яким затверджено склад та форми фінансової звітності [6, 30, 31].

Основне призначення форми №1-м:

- відображення підсумків господарської діяльності підприємства за звітний період (квартал, рік);
- надання даних про доходи, витрати, фінансові результати (прибуток або збиток);
- формування аналітичної бази для оцінки ефективності діяльності підприємства, зокрема в частині витрат на утримання необоротних активів, амортизаційних нарахувань тощо [6, 30, 31].

Структура форми №1-м включає:

- доходи від реалізації продукції (робіт, послуг);
- інші операційні доходи;
- собівартість реалізованої продукції;
- адміністративні та інші витрати;
- фінансовий результат від звичайної діяльності до оподаткування;
- чистий фінансовий результат (прибуток/збиток) [6, 30, 31].

Належне документальне оформлення, дотримання норм чинного законодавства, своєчасне оновлення облікової політики та застосування відповідного методу амортизації забезпечують обґрунтований, достовірний та ефективний облік необоротних активів на підприємстві КП «Комунгосп».

Впровадження принципів МСФЗ вимагає від підприємства глибшого аналізу економічної суті активів та адаптації облікової політики до змін середовища. Для комунальних підприємств, таких як КП «Комунгосп», поки що застосування П(С)БО залишається актуальним, але знання положень IAS 16 корисне у разі перспектив переходу на МСФЗ.

2.2. Синтетичний і аналітичний облік амортизації необоротних активів підприємства КП «Комунгосп»

Система бухгалтерського обліку підприємства передбачає ведення як синтетичного, так і аналітичного обліку амортизації необоротних активів, що забезпечує повноту, достовірність та деталізацію облікових даних. Синтетичний облік ведеться на рахунках бухгалтерського обліку й дозволяє формувати узагальнену інформацію про суму нарахованої амортизації в цілому по підприємству. Аналітичний облік, у свою чергу, деталізує ці дані за кожним об'єктом основних засобів, їх місцезнаходженням, відповідальними особами та іншими характеристиками, що необхідні для ефективного управління активами [32, 34].

Рациональне поєднання синтетичного та аналітичного обліку є необхідною умовою контролю за станом та ефективністю використання основних засобів, а також правильності формування фінансових результатів підприємства. Особливої актуальності ці аспекти набувають в умовах обмежених ресурсів та необхідності оптимізації витрат на експлуатацію майна [33].

Облік амортизації необоротних активів на підприємстві КП «Комунгосп» здійснюється у двох взаємопов'язаних формах – синтетичній та аналітичній. Це дозволяє забезпечити як узагальнення інформації для фінансової звітності, так і деталізацію даних за об'єктами основних засобів.

Для ведення синтетичного обліку амортизації застосовується План рахунків бухгалтерського обліку активів, капіталу, зобов'язань і господарських операцій, затверджений наказом Мінфіну України від 30.11.1999 №291 [35].

Синтетичний облік амортизації ведеться на рахунку 13 «Знос (амортизація) необоротних активів» відповідно до Плану рахунків бухгалтерського обліку. Залежно від виду активу використовуються субрахунки 131 «Знос основних засобів» та 132 «Знос інших необоротних матеріальних активів» тощо.

Записи за кредитом рахунку 13 і дебетом рахунків витрат (напр., 23, 91, 92) здійснюються щомісячно відповідно до методу амортизації, передбаченого обліковою політикою. У табл. 2.2 наведено типові кореспонденції рахунків, які використовуються при нарахуванні та списанні амортизації основних засобів КП «Комунгосп».

Таблиця 2.2

Типові проведення з обліку нарахування та списання амортизації ОЗ

№ з/п	Зміст господарської операції	Дебет	Кредит	Примітка
1.	Нараховано амортизацію вантажних автомобілів, тракторів і спецтехніки, що використовуються у благоустрої	23 «Виробництво»	131 «Знос основних засобів»	Витрати відносяться на виконання робіт із прибирання, вивезення відходів, утримання територій
2.	Нараховано амортизацію обладнання водопровідно-каналізаційного господарства	91 «Загально-виробничі витрати»	131 «Знос основних засобів»	Амортизаційні витрати включаються до складу собівартості послуг з водопостачання та водовідведення
3.	Нараховано амортизацію будівель, споруд і приміщень адміністрації	92 «Адміністративні витрати»	131 «Знос основних засобів»	Витрати пов'язані з управлінською діяльністю підприємства
4.	Нараховано амортизацію комп'ютерної техніки, офісного обладнання, меблів	92 «Адміністративні витрати»	131 «Знос основних засобів»	Адміністративні витрати офісу та бухгалтерії
5.	Нараховано амортизацію малоцінних необоротних активів (інструмент, інвентар, контейнери для сміття)	23 «Виробництво»/91 «Загально-виробничі витрати»	132 «Знос інших необоротних матеріальних активів»	Визначається залежно від напряму використання
6.	Списано накопичений знос при ліквідації непридатної техніки або будівлі	131 «Знос основних засобів»	10 «Основні засоби»	Відображається під час виведення об'єкта з експлуатації
7.	Списано залишкову вартість ліквідованого об'єкта	976 «Списання необоротних активів»	10 «Основні засоби»	Витрати на списання активу

Продовження табл. 2.2

8.	Відображено дохід від реалізації придатного для продажу майна	361 «Розрахунки з покупцями»	742 «Дохід від реалізації необоротних активів»	Для реалізації старої техніки чи обладнання
9.	Списано фінансовий результат від реалізації основних засобів	742 «Дохід від реалізації необоротних активів»	791 «Результат основної діяльності»	Формування кінцевого результату операції

Метод амортизації визначається відповідно до облікової політики підприємства, а обсяг нарахованої амортизації включається до складу операційних витрат підприємства.

Аналітичний облік ведеться по кожному окремому об'єкту необоротних активів у картках обліку основних засобів (наприклад, типова форма № ОЗ-6 або комп'ютерний еквівалент у програмі обліку). Зазначається інформація про дату введення в експлуатацію, первісну вартість, метод амортизації, строк використання, суму амортизації за кожен звітний період та залишкову вартість.

Дотримання нормативів забезпечує законність, послідовність і порівнюваність облікових даних, а також слугує підґрунтям для прийняття управлінських рішень щодо модернізації або списання основних засобів.

КП «Комунгосп» використовує спеціалізоване програмне забезпечення для автоматизованого ведення обліку необоротних активів, що дозволяє ефективно відстежувати амортизацію, формувати звітність та контролювати залишкову вартість кожного об'єкта.

У 2021 році КП «Комунгосп» придбало вантажний автомобіль для перевезення матеріалів за первісною вартістю 600 000 грн. Відповідно до облікової політики підприємства, амортизація цього об'єкта нараховується виробничим методом, виходячи з фактичного обсягу його використання. Загальний очікуваний пробіг автомобіля становить 200 000 км, а плановий строк експлуатації — 10 років.

Синтетичний облік: автомобіль зараховано на рахунок 10 «Основні засоби», субрахунок 105 «Транспортні засоби». Нарахування зносу відображається на рахунку 13 «Знос (амортизація) необоротних активів», субрахунок 131 «Знос основних засобів».

Річна сума амортизації визначається пропорційно до фактичного пробігу за формулою:

$$A = \frac{600\,000 \cdot Q_{\phi}}{200\,000},$$

де

A — річна сума амортизації, грн;

Q_{ϕ} — фактичний пробіг за рік, км;

200 000 — запланований загальний пробіг автомобіля.

У табл. 2.3 та на рис. 2.3 подано модель амортизації автомобіля за виробничим методом, виходячи з реального використання транспортного засобу, яка найбільш ймовірно може бути реалізована.

Таблиця 2.3

Графік амортизації автомобіля вартістю 600 000 грн виробничим методом

Рік	Пробіг за рік, км	Річна сума амортизації, грн	Накопичений знос, грн	Залишкова вартість, грн
2021	15 000	45 000	45 000	555 000
2022	20 000	60 000	105 000	495 000
2023	25 000	75 000	180 000	420 000
2024	30 000	90 000	270 000	330 000
2025	25 000	75 000	345 000	255 000
2026	25 000	75 000	420 000	180 000
2027	20 000	60 000	480 000	120 000
2028	15 000	45 000	525 000	75 000
2029	10 000	30 000	555 000	45 000
2030	9 000	27 000	582 000	18 000
2031	6 000	18 000	600 000	0

Зменшення річного пробігу автомобіля в моделі зумовлене поступовим зниженням інтенсивності його експлуатації упродовж життєвого циклу. У перші роки після введення в експлуатацію транспортний засіб використовується максимально активно для виконання виробничих потреб підприємства, що

відповідає етапу найвищої технічної надійності. Надалі, у міру фізичного зносу, збільшення потреби в технічному обслуговуванні та появи новіших одиниць техніки, річний обсяг використання зменшується, що природно відображається у зниженні пробігу. Такий підхід відповідає реальним умовам роботи комунального підприємства, де експлуатаційна активність техніки має тенденцію до поступового спаду через технічні та економічні фактори.

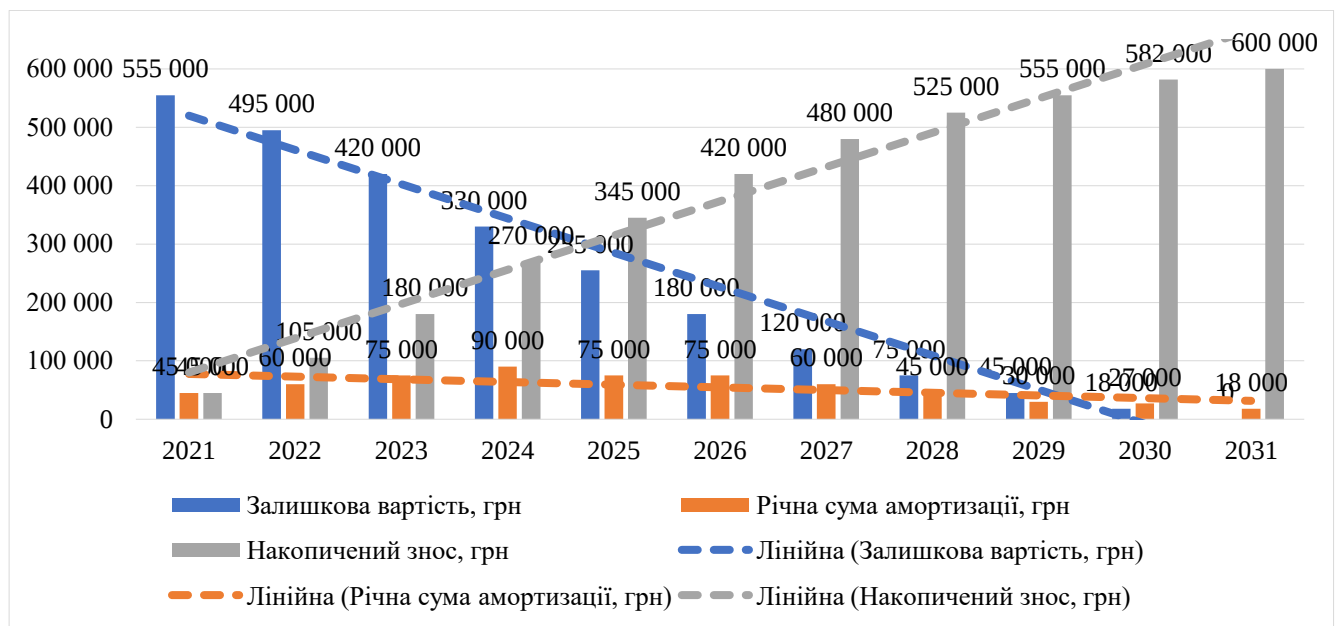

Рис. 2.3. Графік амортизації автомобіля вартістю 600 000 грн виробничим методом

За виробничим методом амортизація прямо залежить від інтенсивності використання транспортного засобу. Як видно з графіка, у роки активної експлуатації сума амортизації зростає, тоді як у періоди зниження навантаження — зменшується. Такий підхід забезпечує більш точне відображення фактичного споживання економічної вигоди від активу й дозволяє оптимально планувати витрати на технічне обслуговування та заміну транспортних засобів.

Аналітичний облік: у картці обліку основного засобу або в електронній системі відображається:

- інвентарний номер автомобіля;
- дата введення в експлуатацію (01.08.2021);

- первісна вартість — 600 000 грн;
- метод амортизації — виробничий;
- очікуваний пробіг — 200 000 км;
- щорічний фактичний пробіг і сума амортизації;
- залишкова вартість на кінець року;
- відповідальна особа та підрозділ, у якому використовується автомобіль.

Таким чином, виробничий метод забезпечує реалістичне співвідношення між використанням активу та його амортизацією, сприяючи достовірному формуванню витрат і підвищенню точності управлінського аналізу ефективності використання транспортних засобів.

Охарактеризований підхід наочно демонструє, як синтетичний та аналітичний рівні обліку взаємодіють і забезпечують точне відображення змін вартості окремого об'єкта основних засобів., здійснювати облік і контроль за кожним об'єктом основних засобів, вчасно реагувати на зміни в технічному стані активів. Це важливо як для внутрішнього управління, так і для зовнішньої звітності. КП «Комунгосп» застосовує сучасні програмні засоби, що дозволяють автоматизувати процес обліку, зменшити вплив людського чинника та забезпечити оперативне формування звітних форм для керівництва та контролюючих органів.

Таким чином, система синтетичного та аналітичного обліку амортизації, що впроваджена на КП «Комунгосп», забезпечує достовірне відображення стану основних засобів, прозорість нарахування зносу та контроль за ефективністю використання активів.

2.3. Організація та методика внутрішнього контролю за наявністю, використанням та амортизацією необоротних активів

Раціональне управління необоротними активами підприємства неможливе без ефективної системи внутрішнього контролю, яка забезпечує достовірність облікових даних, збереження майна та обґрунтованість прийняття управлінських

рішень. Внутрішній контроль є складовою системи управління підприємством і охоплює сукупність заходів, спрямованих на перевірку правильності, повноти та доцільності обліку основних засобів, їх амортизації, а також фактичної наявності та умов експлуатації [36, 37].

Організація внутрішнього контролю передбачає розробку відповідної політики, затвердження графіка перевірок, визначення відповідальних осіб і процедур контролю. Основними об'єктами перевірки виступають: наявність основних засобів, правильність документального оформлення операцій з їх придбання, переміщення та списання, відповідність строків корисного використання і методів амортизації обліковій політиці підприємства [36, 37].

Методика здійснення внутрішнього контролю включає такі основні прийоми:

- документальна перевірка первинних документів (акти приймання-передачі, інвентарні картки, акти на списання);
- інвентаризація об'єктів основних засобів з фактичним зіставленням із даними бухгалтерського обліку;
- аналітичні процедури – оцінка рівня зносу, залишкової вартості, порівняння показників із попередніми періодами;
- вибіркові перевірки правильності нарахування амортизації [36, 37].

Інвентаризація є ключовим елементом системи контролю фактичної наявності основних засобів. Вона проводиться відповідно до наказу Міністерства №879 «Про затвердження Інструкції з інвентаризації активів та зобов'язань» і дозволяє виявити нестачі, надлишки або активи, що не використовуються. Інвентаризація здійснюється не рідше одного разу на рік, а також при зміні матеріально відповідальних осіб, перед складанням річної звітності або під час ліквідації підприємства [38].

Особлива увага приділяється обґрунтованості строків корисного використання активів, наявності технічних документів, дотриманню нормативно-правових актів та положень облікової політики підприємства. У разі

виявлення порушень або неточностей складаються акти контролю з відповідними рекомендаціями щодо усунення недоліків [36, 37].

В умовах цифрової трансформації система контролю може здійснюватися з використанням спеціалізованого програмного забезпечення, що дозволяє автоматизувати перевірки, формувати звіти та генерувати сповіщення про відхилення показників.

Таким чином, внутрішній контроль необоротних активів є дієвим інструментом забезпечення достовірності обліку, ефективності використання активів та запобігання можливим втратам або зловживанням. Він створює інформаційну основу для прийняття обґрунтованих управлінських рішень і підвищення фінансової прозорості діяльності підприємства.

До основних завдань внутрішнього контролю входять:

- перевірка повноти оприбуткування основних засобів;
- оцінка правильності вибору строків корисного використання;
- перевірка правильності нарахування амортизації;
- контроль за наявністю, станом і місцем розташування активів;
- перевірка відповідності даних аналітичного обліку результатам інвентаризації [36, 37].

На КП «Комунгосп» внутрішній контроль за необоротними активами здійснюється поетапно (рис. 2.4).

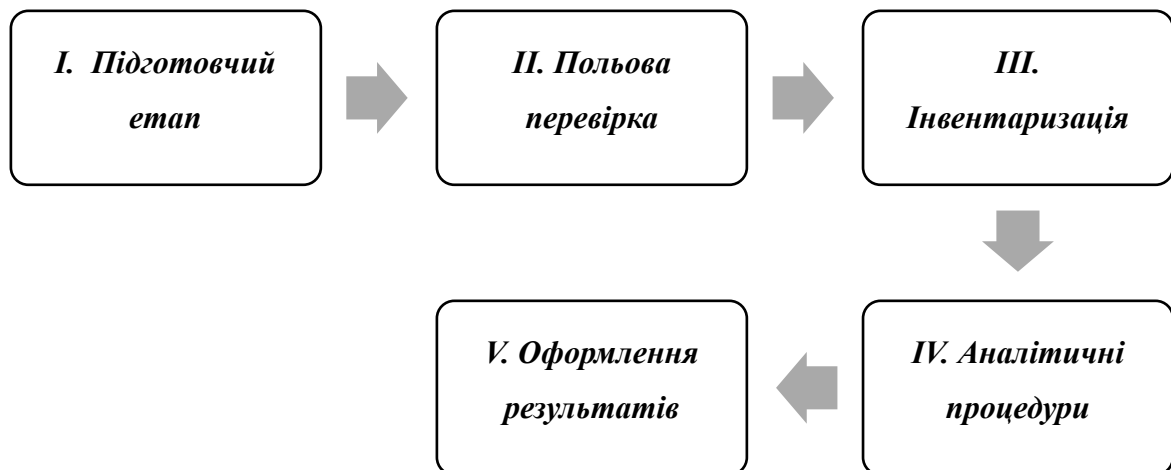

Рис. 2.4. Етапи проведення внутрішнього аудиту на КП «Комунгосп»

1. Підготовчий етап – ознайомлення з обліковою політикою, графіками амортизації, наявною документацією.
2. Польова перевірка – аналіз первинних документів, карток основних засобів, актів списання, інвентаризаційних описів.
3. Інвентаризація – фактичне зіставлення майна з обліковими даними, виявлення надлишків або нестач.
4. Аналітичні процедури – розрахунок коефіцієнтів зносу, аналіз змін залишкової вартості, перевірка амортизаційних витрат.
5. Оформлення результатів – складання звіту з висновками та рекомендаціями.

У 2023 році на КП «Комунгосп» було проведено вибіркового контролю основних засобів ділянки благоустрою, зокрема вантажного автомобіля, придбаного у 2021 році. У ході перевірки встановлено:

- нарахування амортизації здійснювалось правильно (за прямолінійним методом – 5 000 грн щомісяця);
- строк корисного використання (10 років) відповідав обліковій політиці;
- інвентарний облік вівся в електронній формі, однак акт річного технічного огляду був відсутній, що стало підставою для рекомендації щодо посилення технічного контролю.

Крім того, було виявлено випадок невикористання будівельного генератора, який обліковувався як діючий актив, але не експлуатувався понад 8 місяців. Рекомендовано провести його технічну оцінку для прийняття рішення про переоцінку або списання.

Отже, внутрішній контроль є невід’ємним елементом системи управління необоротними активами. Його функції не обмежуються виявленням помилок — контроль формує аналітичну базу для підвищення ефективності використання активів, оптимізації витрат на їх утримання та своєчасного оновлення майна. На КП «Комунгосп» ефективно налагоджена система контролю сприяє зміцненню

фінансової дисципліни, мінімізації ризиків втрати активів та підвищенню прозорості управлінських рішень.

У процесі організації обліку й контролю амортизації необоротних активів можуть виникати певні ризики, що негативно впливають на достовірність звітності. До них належать:

- недостовірне визначення строків корисного використання активів;
- застосування невідповідного методу амортизації;
- помилки в розрахунках суми амортизації;
- несвоєчасне списання зіпсованих або неактивних об'єктів;
- недостатній контроль достовірності аналітичних даних при автоматизованому обліку;
- нерегулярність проведення інвентаризацій [32].

Своєчасне виявлення таких ризиків і вжиття заходів контролю дозволяє підвищити якість бухгалтерського обліку, забезпечити фінансову надійність та приймати ефективні управлінські рішення. Це, у свою чергу, сприяє підвищенню прозорості господарських процесів, зменшенню ймовірності фінансових втрат і помилок, а також забезпечує дотримання принципів достовірності, повноти та безперервності ведення обліку на підприємстві.

Висновки до розділу 2

1. На КП «Комунгосп» сформовано чітку систему обліку та контролю необоротних активів, що відповідає вимогам П(С)БО 7 «Основні засоби» та чинного законодавства України.

2. Документальне оформлення операцій із основними засобами здійснюється у встановленому порядку з використанням типових форм первинної документації (акти приймання-передачі, введення в експлуатацію, списання тощо) та регістрів бухгалтерського обліку, що забезпечує достовірність і повноту інформації.

3. На підприємстві застосовується прямолінійний метод нарахування амортизації, який забезпечує рівномірне віднесення вартості активів на витрати протягом строку їх корисного використання та спрощує планування витрат.

4. Система синтетичного та аналітичного обліку амортизації побудована відповідно до Плану рахунків бухгалтерського обліку: рахунки 10 і 13 відображають узагальнену інформацію, а облік по кожному об'єкту ведеться в інвентарних картках і електронних реєстрах.

5. Внутрішній контроль необоротних активів охоплює перевірку правильності документального оформлення операцій, дотримання строків амортизації, фактичної наявності активів та відповідності даних бухгалтерського обліку результатам інвентаризації.

6. На підприємстві запроваджено поетапну методику контролю, яка включає підготовчий, аналітичний, документальний та підсумковий етапи, що забезпечує системний підхід до оцінки стану активів і достовірності облікових даних.

7. Проведення вибірових перевірок у 2023 році дозволило виявити окремі недоліки, зокрема відсутність актів технічного огляду для окремих об'єктів та випадки невикористання активів, що свідчить про дієвість системи внутрішнього контролю й потребу у подальшому вдосконаленні технічного моніторингу.

8. У результаті впровадження цифрових рішень (CRM-систем, електронного документообігу) забезпечено автоматизацію частини обліково-контрольних процесів, що сприяє підвищенню прозорості, своєчасності перевірок та зменшенню ризику помилок.

9. Загалом система організації обліку й внутрішнього контролю на КП «Комунгосп» є налагодженою, забезпечує достовірність облікових даних, ефективно управління необоротними активами та відповідає сучасним вимогам цифровізації бухгалтерського обліку.

РОЗДІЛ 3. АНАЛІЗ НЕОБОРОТНИХ АКТИВІВ ТА УДОСКОНАЛЕННЯ ОБЛІКУ І КОНТРОЛЮ ЇХ АМОРТИЗАЦІЇ У КП «КОМУНГОСП»

3.1. Аналіз необоротних активів та їх амортизації у контексті контрольних заходів

Ефективне управління необоротними активами передбачає систематичний аналіз їх стану, структури, руху та рівня зношеності. Такий аналіз є важливою складовою внутрішнього контролю, оскільки дозволяє своєчасно виявляти неефективне використання активів, визначати потребу в оновленні матеріально-технічної бази та оцінювати результативність амортизаційної політики підприємства. Для КП «Комунгосп» проведення аналітичної оцінки необоротних активів має особливе значення, адже значна частка майна є основою забезпечення комунальних послуг. Аналіз динаміки амортизації та показників зносу дає можливість не лише оцінити технічний стан активів, а й сформулювати практичні висновки для удосконалення обліку та підвищення ефективності контрольних заходів.

З метою аналізу ефективності управління необоротними активами на КП «Комунгосп» було досліджено динаміку змін основних показників амортизації основних засобів у період з 2020 по 2024 рік.

Зокрема, проаналізовано первісну, залишкову вартість, а також суму накопиченого зносу на кінець кожного звітного року. Оцінка цих показників дає змогу визначити тенденції у формуванні та використанні основних засобів, встановити рівень оновлення та вибуття активів, а також простежити зміни у структурі основних фондів підприємства. Це дозволило оцінити технічний стан активів підприємства, ступінь їх зношеності та ефективність проведених контрольних і управлінських заходів. Узагальнені результати розрахунків наведено в табл. 3.1 [32, 33]. Для більш наочної візуалізації змін було побудовано графіки динаміки основних показників (рис. 3.1, 3.2). Це дозволяє простежити загальні тенденції в структурі активів та оцінити вплив оновлення основних засобів на амортизаційні процеси.

Таблиця 3.1

**Аналіз динаміки амортизаційних відрахувань основних засобів КП
«Комунгосп» за 2020-2024 роки**

Параметр	Звітний період				
	2020 рік	2021 рік	2022 рік	2023 рік	2024 рік
Первісна вартість на кінець звітного періоду, тис. грн	4 690	5 988	6 028	6 037	6 037
Знос на кінець звітного періоду, тис. грн	3 227	3 291	3 882	2 107	2 107
Залишкова вартість на кінець звітного періоду, тис. грн	1 463	2 697	2 146	3 930	3 930
Ступінь зносу основних засобів	68,81%	54,96%	64,40%	34,90%	34,90%
Коефіцієнт залишкової вартості	31,19%	45,04%	35,60%	65,10%	65,10%

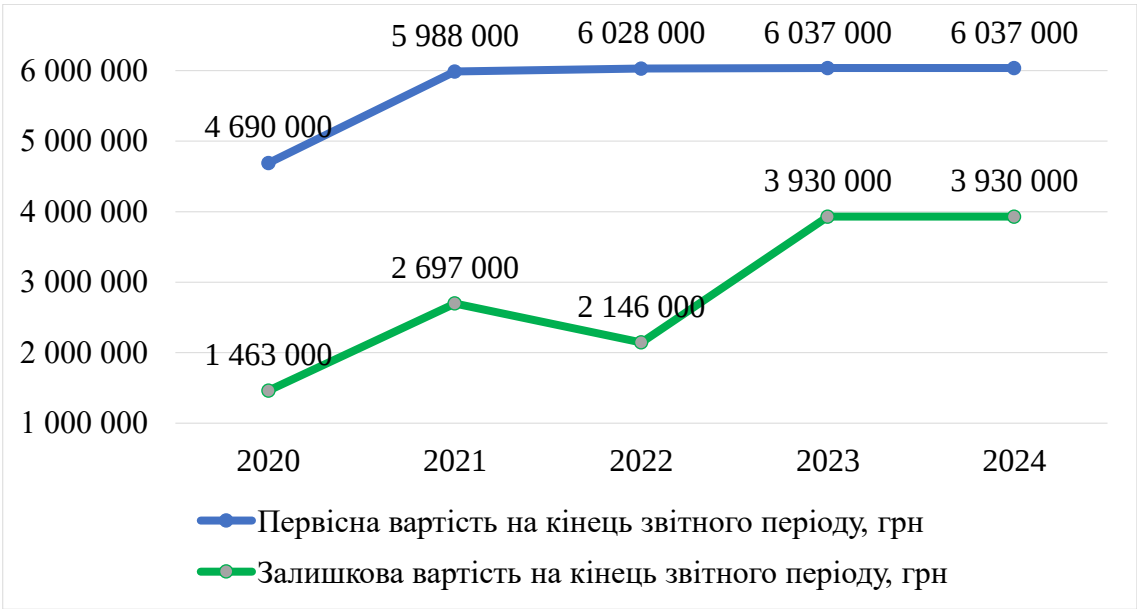

Рис. 3.1. Динаміка первісної та залишкової вартості основних засобів КП
«Комунгосп» за 2020-2024 роки

За проведеним аналізом та даними табл. 3.1 і рис. 3.1, 3.2 можна зробити наступні висновки:

- у 2020-2022 роках спостерігається поступове зростання первісної вартості основних засобів - з 4,69 млн грн до понад 6 млн грн, що є підтвердження придбання або введення в експлуатацію нових об'єктів;

- 2) у 2020-2022 роках накопичений знос зростає, що є типовим при використанні прямолінійного методу нарахування амортизації, однак із нерівномірною інтенсивністю;
- 3) у 2023 році сума зносу зменшилася з 3,88 млн грн до 2,11 млн грн, що свідчить про списання з балансу зношених основних засобів;
- 4) дані 2024 року повністю збігаються з 2023 роком, що свідчить про відсутність істотних змін в обліку основних засобів - нові об'єкти не вводились, а амортизація не нараховувалась або ще не відображена;
- 5) зниження ступеня зносу з 64,40% у 2022 до 34,90% у 2023-2024 роках свідчить про зменшення середнього рівня зношеності активів завдяки оновленню основних засобів або списанню старих.

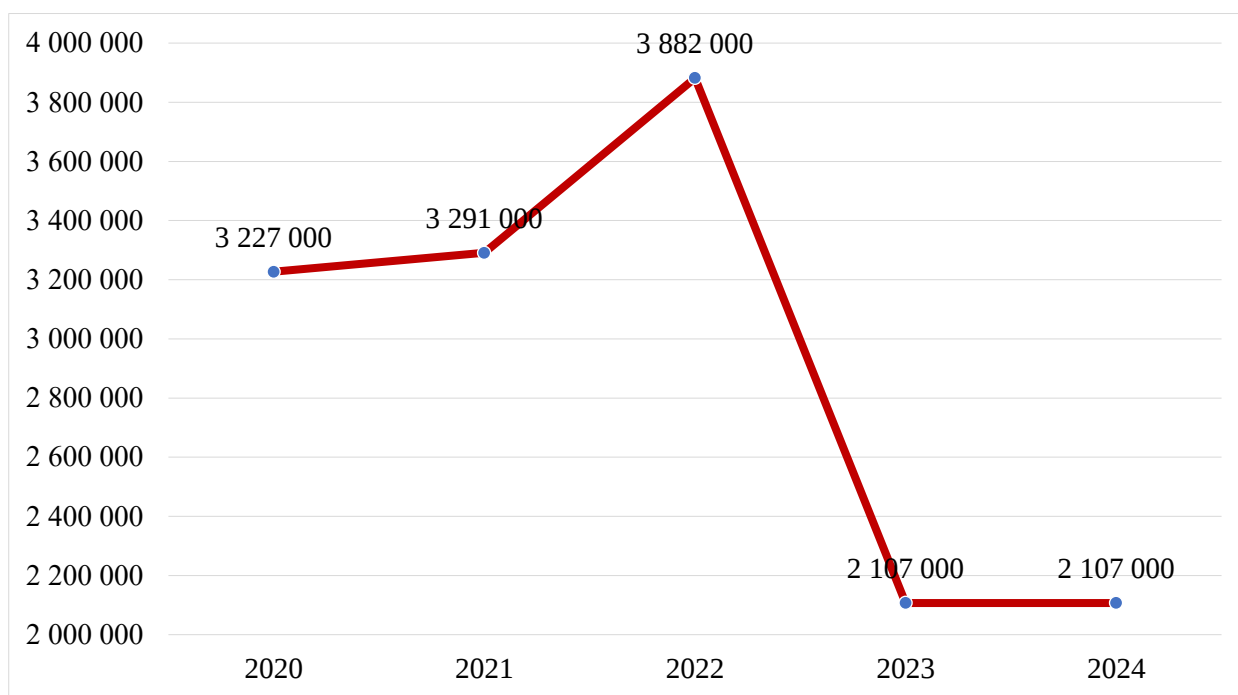

Рис. 3.2. Динаміка зносу основних засобів КП «Комунгосп» за 2020-2024 роки

У контексті контрольних заходів отримані результати аналізу мають важливе практичне значення, оскільки дозволяють оцінити ефективність реалізації системи внутрішнього контролю за необоротними активами. Зокрема, порівняння динаміки зносу та залишкової вартості дає змогу виявити періоди підвищеної амортизаційної активності або, навпаки, її призупинення, що може

свідчити про помилки у відображенні даних обліку, несвоєчасне списання активів чи недостатній рівень технічного нагляду. Такі аналітичні спостереження є основою для подальшого вдосконалення контрольних процедур і підвищення достовірності бухгалтерської інформації про необоротні активи.

Отже, в підсумку можна сказати, що за п'ятирічний період підприємство демонструє активне оновлення матеріально-технічної бази та відносну стабілізацію структури основних засобів у 2023–2024 роках. Це позитивно впливає на виробничу діяльність, адже збільшується частка більш нових і ефективних активів.

Динаміка показників амортизації та зносу основних засобів КП «Комунгосп» свідчить про поступове оновлення матеріально-технічної бази підприємства та зниження рівня зношеності активів у 2023–2024 роках. Це є позитивною тенденцією, оскільки підвищує ефективність використання необоротних активів і створює передумови для покращення фінансових результатів діяльності. Отримані дані стануть основою для визначення напрямів удосконалення системи обліку й внутрішнього контролю амортизації.

Питання удосконалення обліку та контролю необоротних активів посідає провідне місце у сучасних наукових дослідженнях. Даценко Г. В. та Майстер Л. А. [40, с. 12–14] підкреслюють, що ефективне використання необоротних активів безпосередньо залежить від раціональної організації їх обліку та інтеграції національних стандартів із вимогами МСФЗ. У своїй праці науковці акцентують увагу на доцільності впровадження компонентного обліку основних засобів, що забезпечує підвищення точності розрахунку амортизаційних відрахувань і покращує управління витратами в умовах воєнного стану. Вони також зазначають, що удосконалення первинного документування руху активів сприяє достовірності облікових даних і зменшенню податкових ризиків при списанні [40, с. 18–19].

Будзінська Ю. І. [41, с. 30–32] наголошує на зростанні ролі нематеріальних активів у структурі необоротних ресурсів підприємства та підкреслює необхідність удосконалення методів їх оцінки. Авторка виділяє три підходи

(витратний, дохідний та ринковий), комбінація яких забезпечує найбільш об'єктивне відображення вартості активів у бухгалтерському обліку та сприяє підвищенню достовірності даних фінансової звітності. З її точки зору, гармонізація підходів до обліку й аудиту нематеріальних активів є важливою умовою розвитку сучасної облікової системи.

Схожої думки дотримуються Кравченко О. В. та Селезньова О. В. [42, с. 13–15], які зазначають, що якість бухгалтерського обліку основних засобів безпосередньо залежить від ефективності організації внутрішнього контролю на всіх етапах їх життєвого циклу — від введення в експлуатацію до списання. Автори вважають, що систематичний моніторинг амортизаційних процесів дає змогу підвищити точність управлінських рішень і забезпечує економічну доцільність амортизаційної політики підприємства.

Корінна О. Я. та Свирида О. А. [43, с. 54–56] підкреслюють, що ефективне функціонування сучасної системи обліку й контролю можливе лише за умови автоматизації процесів обробки облікових даних та інтеграції бухгалтерського й управлінського обліку. Науковці вказують, що цифрові рішення сприяють своєчасному оновленню інформації, підвищенню оперативності прийняття управлінських рішень і зниженню ризику помилок при веденні обліку амортизації.

Подібні висновки роблять і Василюшин С. І. та Тредіт В. Є. [44, с. 383–385], які наголошують, що вдосконалення обліку амортизації основних засобів є ключовою умовою підвищення достовірності фінансової звітності та ефективності управління активами. Вони підкреслюють, що особливу увагу слід приділяти вибору методів амортизації, адже саме вони визначають темпи відновлення основних засобів і точність відображення їх вартості у фінансових результатах підприємства. Автори також зазначають, що удосконалення облікових процедур потребує гармонізації національних стандартів із вимогами МСФЗ, а також посилення внутрішнього контролю за достовірністю нарахування амортизаційних відрахувань.

Задорожний З.-М. з колегами [45, с. 149–158] у своєму дослідженні веде мову про те, що удосконалення системи обліку необоротних активів повинно здійснюватися через формування єдиної концепції управління ними на основі поєднання облікової, аналітичної та контрольної функцій. Дана думка є слушною, адже традиційна методика ведення бухгалтерського обліку вже не забезпечує потреб сучасного менеджменту, тому необхідно розширювати інформаційну базу обліку шляхом запровадження цифрових інструментів, автоматизації процесів і використання інтегрованих управлінських платформ. Значну увагу дослідники приділяють питанням гармонізації термінології та класифікації основних засобів, удосконаленню Плану рахунків, а також розробці нових форм первинної документації, зокрема форми ОЗ-10 «Розрахунок зменшення, відновлення корисності основних засобів». Такі пропозиції, на їхню думку, сприятимуть підвищенню прозорості облікової інформації, узгодженню національної практики з вимогами МСФЗ та забезпеченню ефективного управління необоротними активами підприємств.

Таким чином, узагальнення сучасних наукових підходів свідчить, що вдосконалення обліку й контролю амортизації необоротних активів має здійснюватися на засадах комплексного поєднання методологічних, організаційних і технологічних чинників. Це передбачає оновлення нормативної бази, упровадження цифрових технологій обліку, автоматизацію контрольних процедур і підвищення кваліфікації персоналу.

3.2. Шляхи вдосконалення обліку та внутрішнього контролю амортизації необоротних активів підприємства

Результати аналізу системи обліку та контролю необоротних активів КП «Комунгосп» свідчать, що підприємство має налагоджену облікову політику, застосовує прямолінійний метод амортизації та рухається у напрямку використання сучасних інструментів автоматизації. Водночас виявлені окремі недоліки — відсутність актів технічного огляду, випадки невикористання активів та недостатня систематизація контрольних процедур — свідчать про

необхідність подальшого вдосконалення як облікової, так і контрольної складової.

Підвищення ефективності управління необоротними активами можливе завдяки реалізації напрямів удосконалення, які представлені на рис. 3.3.

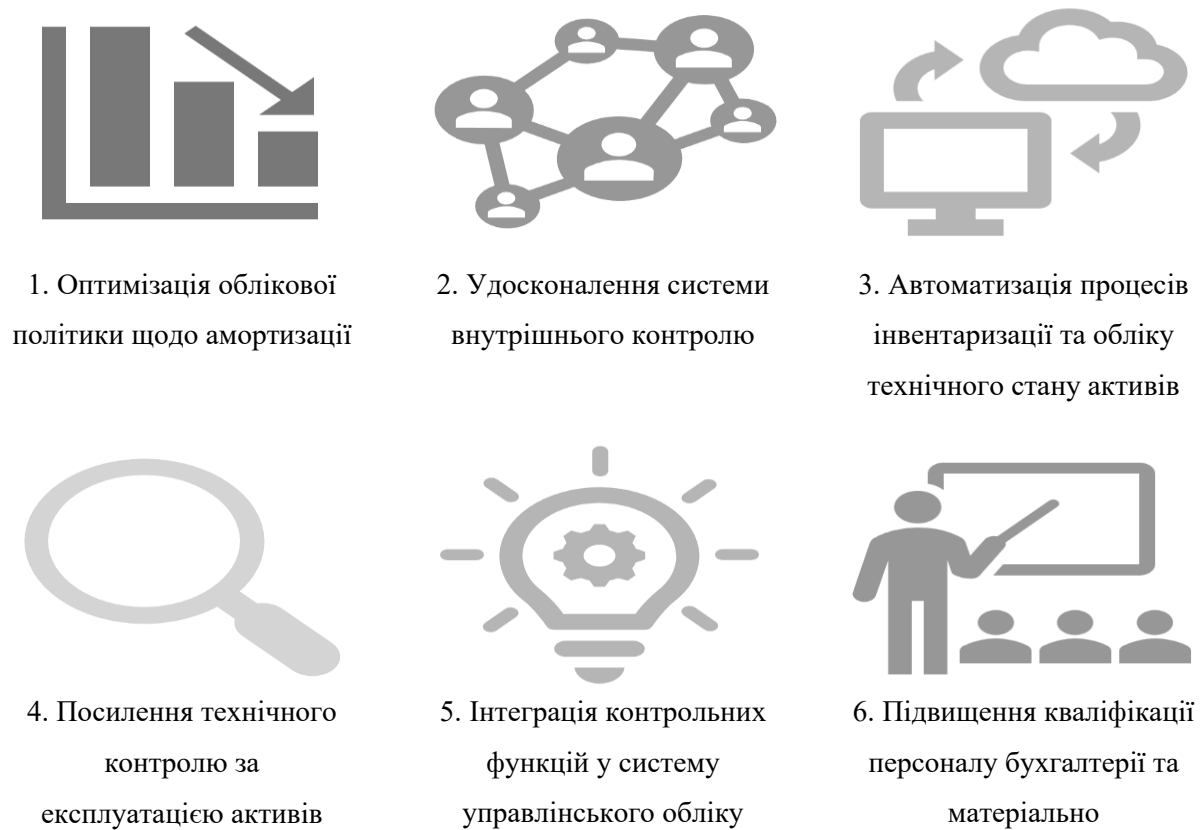

Рис. 3.3. Напрямки удосконалення ефективності управління необоротними активами підприємства КП «Комунгосп»

Деталізуємо напрямки, що представлені на рис. 3.3:

1. Оптимізація облікової політики щодо амортизації. Підприємству КП «Комунгосп» доцільно переглянути строки корисного використання для окремих груп основних засобів відповідно до фактичного стану експлуатації та умов роботи. Це дозволить більш точно відображати реальний процес зносу й забезпечити достовірність амортизаційних відрахувань.

2. Удосконалення системи внутрішнього контролю. Необхідно формалізувати процедури контролю за необоротними активами у вигляді

локального положення про внутрішній контроль, де визначити періодичність перевірок, відповідальних осіб, критерії ризику та порядок документування результатів. Особливу увагу слід приділити моніторингу активів, що не використовуються або тривалий час перебувають у резерві, адже саме такі об'єкти створюють ризик недостовірного обліку.

3. Автоматизація процесів інвентаризації та обліку технічного стану активів. Автоматизація процесів інвентаризації є важливим напрямом удосконалення внутрішнього контролю, оскільки дозволяє не лише зменшити ризик та відсоток помилок, які трапляються через вплив людського фактору, але й забезпечити оперативне оновлення інформації про фактичну наявність і стан основних засобів. Запровадження електронних інвентаризаційних відомостей у CRM/ERP-системі підприємства дасть можливість створити інтерактивну базу даних для фіксації змін технічного стану активів, їх переміщення між підрозділами, а також автоматично формувати акти технічного огляду чи списання.

4. Посилення технічного контролю за експлуатацією активів. Одним із пріоритетних напрямів вдосконалення контролю є підвищення якості технічного моніторингу, який має проводитися не лише в межах річної інвентаризації, а й на постійній основі. Доцільно запровадити щорічні графіки технічних оглядів для всіх транспортних засобів, а також механізмів і спеціального обладнання підприємства із чітким визначенням відповідальних осіб. Такі графіки повинні бути інтегровані у CRM/ERP-систему, що дозволить автоматично формувати нагадування відповідальним особам про наближення дати огляду, а також реєструвати результати перевірок у цифровій формі.

5. Інтеграція контрольних функцій у систему управлінського обліку. Сучасна практика свідчить, що ефективність контролю значно зростає, коли його функції інтегровані у систему управлінського обліку. Для КП «Комунгосп» доцільно розробити спеціальний модуль внутрішнього контролю у межах діючої CRM-системи, який би автоматично відстежував динаміку амортизації, терміни експлуатації активів, своєчасність оновлення даних інвентаризації та

відповідність фактичного стану залишкової вартості. З метою практичної реалізації зазначеного підходу на КП «Комунгосп» доцільно впровадити систему індикаторів ризику інтегровану до CRM-системи підприємства. Така система може містити групи показників за основними напрямками контролю: адміністративні ризики, технічні ризики, фінансові ризики, документальні ризики (див. табл. 3.2).

Таблиця 3.2

Система індикаторів ризику для удосконалення CRM-системи

№ з/п	Категорія ризику	Показник/індикатор	Критичний рівень спрацювання	Відповідальна особа	Рекомендовані дії
1.	АДМІНІСТРАТИВНІ	Дані інвентаризації не оновлювались понад 30 днів	>30 днів без оновлення	Головний бухгалтер	Провести звірку залишків, оновити картки ОЗ у CRM
		Відповідальна особа не співпадає з даними інвентарної картки	Невідповідність ≥ 1 об'єкта	Інспектор благоустрою	Уточнити закріплення активів, видати наказ про зміни
2.	ТЕХНІЧНІ	Пропущений плановий технічний огляд	>12 місяців без огляду	Механік/Технік	Провести технічний огляд, оновити акт у системі
		Актив не використовувався понад 90 днів	>90 днів без експлуатації	Завідувач дільниці	Оцінити доцільність подальшого використання або списання
		Перевищення строку експлуатації понад 20%	>120% від нормативу	Інженер з охорони праці	Провести оцінку технічного стану, розглянути переоцінку
3.	ФІНАНСОВІ	Відхилення коефіцієнта залишкової вартості від норми	>10% різниці	Головний бухгалтер	Перевірити правильність нарахування амортизації
		Невідповідність фактичних амортизаційних сум плановим	>5% різниці	Бухгалтер-обліковець	Провести аналітичну перевірку формули амортизації
4.	ДОКУМЕНТАЛЬНІ	Відсутній акт приймання-передачі або списання	≥ 1 об'єкт без документів	Матеріально відповідальна особа	Відновити документи, зафіксувати у CRM
		Відсутня фотофіксація стану активу	>10% об'єктів без фото	Комісія з інвентаризації	Провести додаткову перевірку, додати візуальні дані

6. Підвищення кваліфікації персоналу бухгалтерії та матеріально відповідальних осіб. Регулярне навчання з питань амортизаційної політики, змін у П(С)БО 7, вимог МСФЗ та сучасних методів внутрішнього контролю має стати складовою системного підходу до підвищення кваліфікації бухгалтерського персоналу. З метою забезпечення системності професійного розвитку персоналу та підвищення ефективності обліку й внутрішнього контролю амортизації на КП «Комунгосп» розроблено план-графік навчальних заходів на 2026 рік (табл. 3.3).

Таблиця 3.3

План-графік підвищення кваліфікації працівників КП «Комунгосп» з питань обліку та контролю амортизації на 2026 рік

№ з/п	Період проведення	Тематика навчання	Цільова аудиторія	Формат проведення	Очікувані результати
1.	I квартал 2026 р.	Оновлення вимог П(С)БО 7 «Основні засоби» та гармонізація з МСФЗ	Головний бухгалтер, бухгалтер-обліковець	Семінар + практичне заняття	Оновлення знань про методи амортизації, підготовка до змін у звітності
2.	II квартал 2026 р.	Внутрішній контроль і аудит необоротних активів: сучасні підходи	Бухгалтерська служба, керівники дільниць	Тренінг із використанням кейсів КП «Комунгосп»	Формування навичок виявлення ризиків і помилок у нарахуванні амортизації
3.	III квартал 2026 р.	Автоматизація обліку: робота з CRM/ERP-модулем	Працівники бухгалтерії, IT-спеціалісти	Інтерактивний воркшоп	Засвоєння навичок роботи з електронними інвентарними картками
4.	IV квартал 2026 р.	Інвентаризація та документування руху активів: типові помилки та шляхи їх уникнення	Матеріально відповідальні особи, бухгалтери, інспектор благоустрою	Внутрішній семінар + тестування	Підвищення точності інвентаризаційних відомостей, узгодження даних бухгалтерського та технічного обліку

Його структура охоплює основні напрями професійної підготовки бухгалтерських працівників, матеріально відповідальних осіб і керівників дільниць. Запропонована програма поєднує теоретичну підготовку, практичні тренінги та впровадження цифрових інструментів контролю.

У перспективі 2026 року планується створення внутрішньої електронної бази навчальних матеріалів у CRM-системі, що дозволить працівникам

самостійно проходити оновлені модулі з обліку й контролю амортизації. Запровадження такої систематичної моделі навчання сприятиме формуванню високої професійної культури обліку, зниженню ризику методичних і технічних помилок, підвищенню достовірності фінансової звітності та забезпеченню сталого розвитку кадрового потенціалу підприємства.

Таким чином, удосконалення системи обліку та внутрішнього контролю амортизації на КП «Комунгосп» має ґрунтуватися на поєднанні нормативного, організаційного та технологічного підходів. Комплексна реалізація запропонованих заходів забезпечить своєчасне оновлення основних засобів, підвищить достовірність облікових даних і зміцнить фінансову дисципліну підприємства.

Узагальнюючи викладене, можна зазначити, що вдосконалення обліку та внутрішнього контролю амортизації на КП «Комунгосп» потребує комплексного підходу, який поєднує нормативне врегулювання, автоматизацію процесів і підвищення кваліфікації персоналу. Реалізація цих заходів забезпечить достовірність облікових даних і ефективний контроль за станом необоротних активів, створюючи основу для подальшого розвитку обліково-інформаційної системи підприємства.

3.3. Напрями удосконалення обліково-інформаційної системи підприємства за результатами внутрішнього контролю амортизації необоротних активів

Результати проведеного внутрішнього контролю на КП «Комунгосп» свідчать про потребу подальшої модернізації обліково-інформаційної системи, яка забезпечує збирання, обробку та аналіз даних щодо необоротних активів і процесів їх амортизації. Сучасні умови господарювання вимагають від підприємств переходу до інтегрованих цифрових систем обліку, що поєднують функції бухгалтерського, управлінського та аналітичного обліку. Така трансформація дозволяє підвищити швидкість обробки інформації, знизити

ризик помилок і забезпечити своєчасне прийняття управлінських рішень на основі достовірних даних.

Вдосконалення обліково-інформаційної системи на КП «Комунгосп» повинно відбуватися за принципом цифрової інтеграції всіх рівнів обліку та контролю, що створить умови для підвищення точності облікових даних, скорочення часу на обробку інформації та забезпечення прозорості управлінських процесів.

Для більш наочного відображення взаємозв'язку між рівнями обліку, контролю та управління необоротними активами побудовано схему структури обліково-інформаційної системи КП «Комунгосп» (рис. 3.4).

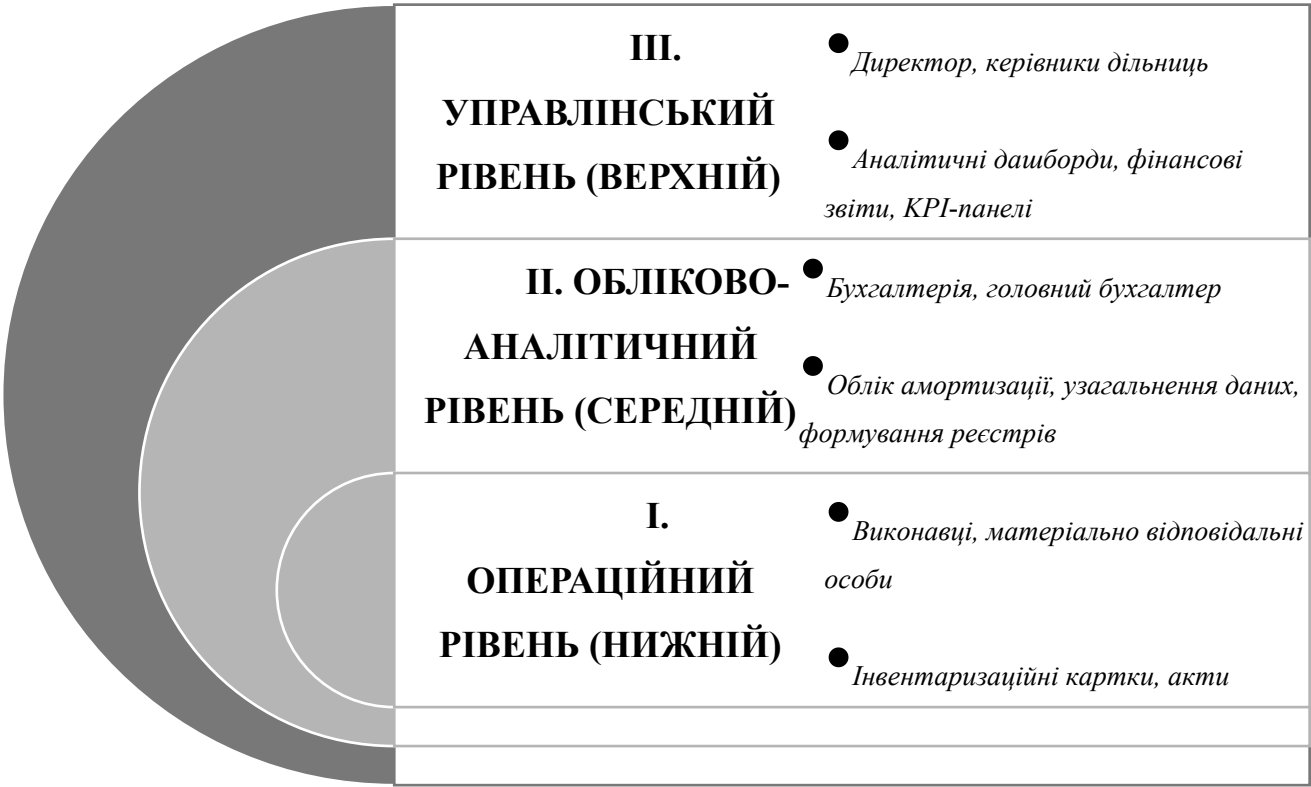

Рис. 3.4. Рівні обліково-інформаційної системи КП «Комунгосп» у контексті цифрової інтеграції обліку та контролю

Запропонована схема відображає взаємозв'язок між операційним, обліково-аналітичним та управлінським рівнями системи, які разом формують єдине цифрове середовище обліку та контролю необоротних активів. Передача

інформації відбувається у двох напрямках: знизу вверху — для узагальнення даних первинного обліку, та зверху вниз — для реалізації управлінських рішень і коригування облікової політики. Така структура забезпечує безперервність інформаційних потоків, підвищує достовірність облікових даних і дозволяє ефективно інтегрувати результати внутрішнього контролю у процес управління підприємством.

У процесі обговорення перспектив впровадження удосконаленої обліково-інформаційної системи на КП «Комунгосп» було виявлено низку практичних труднощів, пов'язаних як із кадровими, так і з технічними аспектами її реалізації. Найвагомішою проблемою є обмеженість кадрового потенціалу, зокрема відсутність достатньої кількості молодих фахівців, які мають навички роботи з сучасними CRM/ERP-системами, електронними документами та аналітичними інструментами. Більшість працівників підприємства — це спеціалісти зі значним досвідом практичної роботи, однак із мінімальним рівнем цифрової компетентності. Це зумовлює потребу у тривалому навчанні, адаптації персоналу до нових форматів роботи та роз'ясненні переваг автоматизованих рішень.

Ще однією суттєвою проблемою є територіальні та технічні обмеження, характерні для сільських населених пунктів. Недостатня якість інтернет-з'єднання, відсутність постійного ІТ-підтримання та обмежений доступ до сучасної техніки ускладнюють процес цифровізації бухгалтерського обліку. Унаслідок цього частина облікових операцій досі здійснюється у паперовому вигляді, що знижує швидкість обробки інформації та створює ризики дублювання даних.

Крім того, впровадження системи потребує фінансових витрат, пов'язаних із придбанням програмного забезпечення, ліцензій, оновленням комп'ютерної техніки та оплатою навчання персоналу. Для комунального підприємства, яке функціонує в умовах обмеженого бюджету, це може стати суттєвим стримувальним фактором.

Однак, незважаючи на зазначені труднощі, проведені консультації з керівництвом підприємства засвідчили готовність до поступового впровадження цифрових рішень. Було визначено, що оптимальним шляхом є етапна реалізація — починаючи з автоматизації окремих процесів (інвентаризації, контролю амортизації, формування звітів) із подальшою інтеграцією їх у єдину інформаційну систему. Такий підхід дозволить поєднати модернізацію з реальними можливостями підприємства та забезпечити поступовий перехід до сучасної моделі обліку й контролю.

Разом із тим керівництво КП «Комунгосп» розглядає можливість повномасштабної модернізації обліково-інформаційної системи після завершення воєнного стану та за умови стабілізації фінансового становища громади. Передбачається, що в цей період підприємство зможе залучити додаткове фінансування — як із місцевого бюджету, так і в межах державних чи міжнародних програм підтримки цифровізації комунального сектору. Це дозволить оновити технічну базу, впровадити сучасні програмні рішення, забезпечити навчання персоналу та створити умови для повної автоматизації обліку, контролю й аналітики необоротних активів. Таким чином, реалізація запропонованих напрямів удосконалення стане реальною за умови наявності належних фінансових і організаційних передумов у післявоєнний період.

Висновки до розділу 3

1. За результатами проведеного аналізу встановлено, що ефективність управління необоротними активами КП «Комунгосп» безпосередньо залежить від належної організації обліку, контролю та аналітичної обробки інформації. Дослідження динаміки показників за 2020–2024 роки засвідчило позитивні тенденції — оновлення матеріально-технічної бази, зменшення рівня зношеності активів і стабілізацію структури основних засобів. Разом із тим виявлено окремі недоліки, пов'язані з недостатньою автоматизацією процесів та нерегулярністю технічного моніторингу.

2. Запропоновано комплекс заходів щодо вдосконалення обліку та внутрішнього контролю амортизації, який охоплює організаційні, технічні та кадрові рішення. Зокрема, рекомендовано впровадити електронні інвентаризаційні відомості, CRM-модуль контролю технічного стану активів, систему індикаторів ризику та план-графік підвищення кваліфікації працівників на 2026 рік. Реалізація запропонованих заходів сприятиме підвищенню достовірності облікових даних, скороченню часу обробки інформації та зміцненню системи внутрішнього контролю.

3. Розроблено напрями удосконалення обліково-інформаційної системи підприємства на засадах цифрової інтеграції трьох взаємопов'язаних рівнів — операційного, обліково-аналітичного та управлінського. Така структура забезпечує безперервний рух даних, автоматичне формування управлінських звітів і дашбордів, а також підвищує прозорість процесів обліку та контролю.

4. Виявлено труднощі практичної реалізації цифрових змін, серед яких — кадровий дефіцит, низький рівень цифрової компетентності працівників, технічні обмеження сільської місцевості та нестача фінансових ресурсів. Водночас підприємство готове до етапного впровадження нових технологій і планує повномасштабну модернізацію після завершення воєнного стану та за умови наявності фінансування.

5. Узагальнення результатів дослідження дає підстави стверджувати, що подальший розвиток системи обліку й контролю амортизації на КП «Комунгосп» має здійснюватися на основі цифровізації, посилення аналітичної функції бухгалтерії та безперервного професійного розвитку персоналу. Це дозволить забезпечити ефективне використання активів, мінімізувати ризики помилок і зміцнити фінансову стабільність підприємства у довгостроковій перспективі.

ВИСНОВКИ

Виконавши дане дослідження, ми комплексно розглянули теоретичні, нормативні, організаційні та практичні аспекти обліку і контролю амортизації необоротних активів на підприємстві комунальної форми власності. Робота охопила як аналіз сучасних наукових підходів і законодавчої бази, так і практичну діяльність КП «Комунгосп», що дозволило визначити напрями вдосконалення обліку, контролю та інформаційної підтримки процесів амортизації. Отримані результати мають як теоретичне, так і прикладне значення для підвищення ефективності управління активами в умовах цифрової трансформації бухгалтерського обліку.

1. Визначено економічну сутність і значення амортизації необоротних активів. Амортизація розглядається як процес поступового перенесення вартості активу на витрати виробництва з метою достовірного визначення фінансових результатів. Встановлено, що вона виконує не лише облікову, а й відтворювальну функцію, забезпечуючи оновлення матеріально-технічної бази. Розкрито роль амортизації у забезпеченні стабільності фінансового стану підприємства та формуванні інвестиційного потенціалу.

2. Досліджено концептуальні підходи до нарахування й контролю амортизації в системі бухгалтерського обліку. Узагальнено методи амортизації, передбачених П(С)БО 7, та охарактеризовано умови їх застосування. Підкреслено, що вибір методу повинен відображати модель споживання економічної вигоди від активу, а контроль амортизаційних процесів є критичним для достовірності фінансової звітності. Зазначено, що автоматизація контролю і використання управлінських індикаторів дозволяють зменшити ризики помилок та підвищити точність облікових оцінок.

3. Систематизовано нормативно-правове регулювання обліку і контролю амортизації. Виокремлено три рівні регламентації — міжнародний, національний і внутрішній — які взаємодіють між собою, забезпечуючи цілісність системи. Міжнародні стандарти визначають принципи прозорості та

уніфікації, національні стандарти деталізують порядок ведення обліку, а внутрішні регламенти конкретизують правила практичного застосування. Такий підхід сприяє гармонізації української системи бухгалтерського обліку з міжнародною практикою та формуванню надійного внутрішнього контролю.

4. Охарактеризовано організаційну структуру КП «Комунгосп» і особливості ведення бухгалтерського обліку. Визначено, що підприємство дотримується принципів централізованого управління та облікової дисципліни, однак потребує розширення цифрової інфраструктури. Проаналізовано функціонування CRM-системи, яка забезпечує контроль документообігу, руху активів і формування звітності. Підкреслено, що цифровізація є ключовим чинником підвищення ефективності управління обліковими процесами.

5. Розглянуто синтетичний і аналітичний облік амортизації необоротних активів на прикладі транспортного засобу. Встановлено, що застосування виробничого методу амортизації забезпечує точніше співвідношення між фактичним обсягом використання активу та розміром нарахованих відрахувань. Наведено розрахунок і графік амортизації автомобіля, що підтвердив ефективність такого підходу в умовах різної інтенсивності експлуатації. Зазначено, що поєднання синтетичного та аналітичного рівнів обліку дозволяє підвищити точність розрахунків і якість фінансових даних.

6. Досліджено організацію внутрішнього контролю за станом необоротних активів. Описано етапи перевірки — від інвентаризації до технічного моніторингу — та визначено основні об'єкти контролю. Встановлено, що на КП «Комунгосп» контроль здійснюється системно, однак потребує модернізації за рахунок автоматизації звітності та введення електронних інвентаризаційних форм. Підкреслено важливість поєднання облікового, технічного та управлінського контролю для запобігання зловживанням і втратам активів.

7. Проведено аналіз динаміки необоротних активів КП «Комунгосп» за 2020–2024 роки. Виявлено позитивні тенденції до оновлення основних засобів і зниження рівня їх зношеності, що свідчить про ефективне управління ресурсами. Проаналізовано зміни у первісній, залишковій вартості та зносі активів,

побудовано графіки для наочного відображення тенденцій. Зроблено висновок, що оновлення матеріально-технічної бази сприяє підвищенню продуктивності й зниженню витрат на обслуговування обладнання.

8. Розроблено напрями вдосконалення обліку та внутрішнього контролю амортизації. Запропоновано запровадити систему індикаторів ризику, які дозволяють оперативно виявляти відхилення від норм амортизаційної політики, а також інтегрувати їх у CRM-систему підприємства. Розроблено план-графік підвищення кваліфікації бухгалтерського персоналу, орієнтований на 2026 рік, що передбачає регулярне навчання з оновлень П(С)БО і МСФЗ. Реалізація цих заходів підвищить точність розрахунків і якість управлінської звітності.

9. Обґрунтовано напрями удосконалення обліково-інформаційної системи підприємства. Розроблено модель цифрової інтеграції трьох рівнів — операційного, аналітичного та управлінського, — що забезпечує безперервність облікового процесу та прозорість даних. Визначено труднощі практичної реалізації цифрових рішень, пов'язані з кадровим дефіцитом, технічними обмеженнями та нестачею фінансування. Разом із тим, після завершення воєнного стану та за наявності ресурсів можлива поетапна модернізація облікової системи підприємства.

Отже, мета дослідження досягнута, усі поставлені завдання виконані. Результати мають прикладне значення для комунальних підприємств, які прагнуть підвищити достовірність облікових даних, зміцнити систему внутрішнього контролю та перейти до цифрової моделі управління необоротними активами.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Положення (стандарт) бухгалтерського обліку 1 «Загальні вимоги до фінансової звітності»: затв. наказом Мінфіну України від 07 лют. 2013 р. №73. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0336-13#Text>.
2. Гудзь Н. В., Денчук П. Н., Романів Р. В. Бухгалтерський облік: навч. посіб. 2-ге вид., перероб. і допов. Київ: Центр учбової літератури, 2016. 424 с.
3. Даценко Г. В., Гладій І. О., Майстер Л. А. Необоротні активи підприємства: проблеми організації обліку. *Інвестиції: практика та досвід*. 2024. №10. С. 25–29.
4. Довгань П. О. Основи класифікації необоротних активів та підходи до їх удосконалення. *Агросвіт*. 2021. №11. С. 73–81.
5. Ткаченко О. С., Шатрава А. В. Сутність та класифікація необоротних активів в контексті їх обліку. *Економіка та суспільство*. 2024. №68. URL: <https://economyandsociety.in.ua/index.php/journal/article/view/4966/4911>.
6. Податковий кодекс України: Закон України від 02 груд. 2010 р. №2755-VI. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2755-17#Text>.
7. Мискін Ю. І., Мискіна О. О., Ільєнко Б. А. Амортизація і знос основних засобів як об'єкти обліково-аналітичного забезпечення управління діяльністю підприємства. *Український економічний часопис*. 2025. Вип. 8. С. 50–56.
8. Козьменко С. Н., Васильєва Т. А., Ярошенко С. П. та ін. Амортизація та оптимальні строки служби техніки. Суми: Ділові перспективи, 2005. 223 с.
9. Приймак Н. С. Амортизація та її функції у господарській діяльності підприємства. *Наукові праці КНТУ. Економічні науки*. 2009. Вип. 16, ч. 1. С. 194–201.
10. Чорновіл О. В., Потрапелюк К. Г. Амортизація, її сутність та методи нарахування на залізничних підприємствах. *Економіка і регіон*. 2012. №3. С. 216–221.
11. Легенчук С. Ф., Можарівський С. В. Проблеми в дослідженні розуміння понять «знос» та «амортизація». Тези Всеукр. наук.-практ. on-line конф.,

присвяч. Дню науки. 2016. Т. 2. URL: <https://eztuir.ztu.edu.ua/bitstream/handle/123456789/4018/39.pdf?sequence=1&isAllowed=y>.

12. Кафка С. М. Амортизація необоротних активів підприємства: суть та призначення. *Вісник ПДТУ. Серія: Економічні науки*. 2017. Вип. 33. С. 185–191.

13. Щирська О. В. Економічна сутність і бухгалтерське визначення амортизації. *Актуальні проблеми економіки*. 2012. №8. С. 68–74.

14. Положення (стандарт) бухгалтерського обліку 7 «Основні засоби»: затв. наказом Міністерства України від 27 квіт. 2000 р. №92 (у ред. від 24 груд. 2022 р. №437). URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0288-00#Text>.

15. Walther L. M., Skousen C. J. Principles of Accounting. Chapter 10. URL: <https://www.principlesofaccounting.com/chapter10/>.

16. KPMG. Accounting for Fixed Assets: Compliance, Controls and Automation. URL: <https://home.kpmg/xx/en/home/insights.html>.

17. Кисільчук І. В., Кисільчук Я. В. Особливості обліку та амортизації основних засобів на підприємствах України. *Економіка та держава*. 2023. №4. С. 72–76. URL: https://www.economy.in.ua/pdf/4_2023/19.pdf.

18. Нормативне регулювання обліку основних засобів в Україні. *Інвестиції: практика та досвід*. 2011. №10. С. 39–42. URL: https://www.investplan.com.ua/pdf/10_2011/11.pdf.

19. Облік амортизації в умовах війни: нові виклики та законодавчі прогалини. *Інвестиції: практика та досвід*. 2024. №5. С. 33–37. URL: https://www.investplan.com.ua/pdf/5_2024/8.pdf.

20. PwC. Accounting for Fixed Assets: Compliance, Controls and Automation. URL: <https://home.kpmg/xx/en/home/insights/2022/06/ifrs-fixed-assets.html>.

21. Depreciation Definition and Methods. Investopedia. URL: <https://www.investopedia.com/terms/d/depreciation.asp>.

22. Кузьмін О. Є., Мельник Л. М. Організація обліку на підприємствах: навч. посіб. Львів: Магнолія 2006, 2016. 368 с.

23. Кхоца Н. Організація управлінського (менеджерського) обліку на підприємствах малого бізнесу в Україні. *Baltic Journal of Economic Studies*. 2017. Vol. 4. С. 271–278.
24. Єдиний державний реєстр юридичних осіб, ФОП та громадських формувань. URL: <https://usr.minjust.gov.ua/ua/freesearch>.
25. YouControl. КП «Комунгосп», ЄДРПОУ 19400328. URL: <https://youcontrol.com.ua/>.
26. КП «Комунгосп». Організаційна структура, аналітична модель обліку. Делятин, 2025. 8 с.
27. Колективний договір КП «Комунгосп» на 2023–2025 рр. Делятин, 2023. 20 с.
28. CRM-система в управлінні підприємством: переваги та практики впровадження. *Бізнес-Інформ*. 2023. №4. С. 44–47.
29. Шевченко І. І. Цифрові технології в публічному управлінні: реалії та перспективи. *Економіка. Фінанси. Право*. 2022. №12. С. 61–64.
30. Міністерство фінансів України. Про затвердження національних положень (стандартів) бухгалтерського обліку в державному секторі: наказ від 07 лют. 2013 р. №73. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0283-13#Text>.
31. Бухгалтерський облік у державному секторі: навч. посіб./Л. М. Савченко, І. О. Ларіна, Л. М. Слободяник та ін.; за ред. Л. М. Савченко. Київ: Центр учбової літератури, 2021. 408 с.
32. Бутинець Ф. Ф. Бухгалтерський фінансовий облік: підручник. Житомир: ПП «Рута», 2021. 912 с.
33. Сопко В. В., Білуха М. Т. Бухгалтерський облік в Україні: навч. посіб. Київ: Алерта, 2020. 472 с.
34. Назарова Л. В. Теорія бухгалтерського обліку: підручник. Київ: Центр учбової літератури, 2019. 336 с.
35. Міністерство фінансів України. Про затвердження Плану рахунків бухгалтерського обліку активів, капіталу, зобов'язань і господарських операцій

підприємств і організацій: наказ від 30 листоп. 1999 р. №291. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0893-99>.

36. Подольський О. В., Мозговий В. О. Внутрішній аудит: підручник. Київ: Центр учбової літератури, 2021. 368 с.

37. Білуха М. Т. Теорія і практика аудиту. Київ: Вища школа, 2020. 520 с.

38. Міністерство фінансів України. Наказ від 02 верес. 2014 р. №879 «Про затвердження Інструкції з інвентаризації активів та зобов'язань». URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1365-14#Text>.

39. IAS 16 Property, Plant and Equipmen. URL: <https://www.ifrs.org/issued-standards/list-of-standards/ias-16-property-plant-and-equipment/>.

40. Даценко Г. В., Майстер Л. А. Ефективність використання необоротних активів у системі організації їх обліку та управління. *Актуальні економічні дослідження*. 2025. №2. URL: <https://doi.org/10.5281/zenodo.14899085>.

41. Будзінська Ю. І. Оцінка нематеріальних активів в обліку і аудиті: проблеми та шляхи їх вирішення // *Universum*. – 2025. – №17. – С. 29–42.

42. Кравченко О. В., Селезньова О. В. Стан розвитку обліку та контролю основних засобів на вітчизняних підприємствах // *Вісник СумДУ. Серія «Економіка»*. – 2022. – №2. – С. 9–16.

43. Корінна О. Я., Свирида О. А. Удосконалення обліку амортизації нематеріальних активів на підприємстві. *«Розвиток системи обліку, аналізу, аудиту та оподаткування в Україні: теорія, методологія, організація»*: збірник тез. Київ, 2025. С. 53–56.

44. Василішин С. І., Тредіт В. Є. Напрями вдосконалення обліку амортизації основних засобів сільськогосподарських підприємств. *Бізнес-Інформ*. 2014. №12. С. 383–387.

45. Задорожний З.-М., Муравський В., Костецький Я., Задорожний М. Удосконалення обліку необоротних активів у системі ефективного управління ними. *Фінансово-кредитна діяльність: проблеми теорії та практики*. 2022. Т. 5 (46). С. 149–158.